

Міністерство освіти, науки, молоді і спорту України
Міністерство культури України
Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Полтавське музичне училище імені М. В. Лисенка

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

для викладачів музичних училищ щодо викладання авторських
спецкурсів у процесі професійної підготовки студентів
на основі культурологічного підходу

Освітній рівень: молодший спеціаліст
Напрямок підготовки: 0202 “Мистецтво”
Спеціальність: 5.020201 – “Музичне мистецтво”

Полтава – 2011

УДК 378.22:78:[316.72]

Методичні рекомендації для викладачів музичних училищ щодо викладання авторських спецкурсів у процесі професійної підготовки студентів музичних училищ на основі культурологічного підходу / О. М. Шевченко. – Полтава, Видавництво «Полтавський літератор», 2011. – 57 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих АПН України. Протокол № 7 від 31.01.2011 р.

Рецензенти:

Полянська Г. М. – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри культурології Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка

Демченко М. М. – заслужений працівник культури України, директор Полтавського музичного училища імені М. В. Лисенка

У методичних рекомендаціях для викладачів музичних училищ щодо викладання авторських спецкурсів у процесі професійної підготовки студентів музичних училищ на основі культурологічного підходу висвітлено основні положення культурологічного підходу та обґрунтовано методику його застосування в навчальному процесі музичних училищ. Представлено програми спецкурсів, тестові завдання та розробки навчальних занять з методичними рекомендаціями щодо їх проведення.

Посібник адресовано викладачам і студентам вищих музичних навчальних закладів I рівня акредитації.

ЗМІСТ

I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МУЗИКАНТІВ-ПЕДАГОГІВ...4	
1.1. Культурологічний підхід у музично-педагогічній освіті.....4	
1.2. Діалог культур у змісті загальноосвітньої підготовки студентів музичних училищ.....7	
II. СПЕЦКУРС “ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРІ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ.....11	
III. СПЕЦКУРС “УКРАЇНСЬКІ СВЯТА І ТРАДИЦІЇ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ.....22	
IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК “КАНАДА. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ХОДІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ.....28	
V. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ УЧИЛИЩ.....30	
VI. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....35	
VII. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....45	

І. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МУЗИКАНТІВ-ПЕДАГОГІВ

1.1. Культурологічний підхід у музично-педагогічній освіті

У професійному навчанні всесторонній розвиток особистості й підвищення її культурного рівня набуває великого особистісного сенсу, оскільки він пов'язаний з майбутньою музично-педагогічною діяльністю, конкретною спеціальністю і виступає як визначальна характеристика майбутнього музиканта-педагога. Тому важливою складовою професійної підготовки майбутніх музикантів-педагогів має бути загальнокультурна їх підготовка, що охоплює цикли: культурологічних, суспільних та гуманітарних дисциплін. Заклади професійної музичної освіти мають давати не лише фахову підготовку, а й розвивати особистість майбутнього музиканта, його потреби, цінності, смаки та ін. Тому важливим завданням упровадження культурологічного підходу в професійну підготовку студентів музичних училищ є їхній культурний, а не лише професійний музичний розвиток.

Культурологічний підхід до проблем професійної освіти дозволяє подолати суперечність між духовним і матеріальним, що існують у сфері освіти. Культурологічний підхід має своєю основою аксіологію – вчення про цінності. Людина розвивається шляхом освоєння нею культури як системи цінностей й одночасно стає творцем нових елементів культури, тобто відбувається становлення індивіда як творчої особистості. Тому культурологічний підхід в галузі педагогічних наук ґрунтується на положеннях А. Дистервега про культуровідповідність виховання; І. Герберта про культурну індивідуальність особистості, тобто культура розглядається як природне середовище виховання і розвитку особистості; культура виступає як мета та засіб, а також як результат навчально-виховного процесу; культуротворча функція навчання й виховання дістає вияв у створенні культурних цінностей, головною з котрих є особистість.

Важливим чинником культурологічного підходу є єдність загальнолюдського, національного та особистісно-культурного.

Культурологічний підхід до будь-якої сфери соціального і психічного життя визначається як сукупність методологічних прийомів, що забезпечують її аналіз крізь призму системотворчих культурологічних понять, таких, як культура, культурні зразки, норми і цінності, суспільний устрій і спосіб життя, культурна діяльність й інтереси тощо.

Теоретичні засади культурологічного підходу в підготовці майбутніх учителів обґрунтував І. Зязюн [5]. Основним у концепції вченого є положення про те, що вища педагогічна школа, готуючи випускника до різнобічної творчої діяльності (професійної, суспільно-політичної, соціально-культурної), має не лише надавати йому конкретні знання певного діапазону та обсягу, а й закладати фундамент соціальної ініціативи, здатності працювати з людиною і для людини. З огляду на це, застосування культурологічного підходу в підготовці спеціаліста вимагає професіоналізму, інтелігентності, соціальної зрілості, творчої активності – тобто таких особистісних якостей, котрі визначають спосіб життєдіяльності й соціального буття, суб'єктивний зміст і продуктивність праці вчителя. Завдяки такому підходу забезпечується виховання та розвиток культурної, освіченої людини.

Особливість культурологічного підходу в професійній підготовці майбутніх музикантів-педагогів полягає в тому, що опанувавши духовне й матеріальне багатство культури, індивід стає особою, здатною до свідомого будівництва життєвого середовища, розумних відносин з природою, людьми, державою. Культурологічний підхід дозволяє побудувати програму освіти й виховання особи як шлях людини до людства, шлях оволодіння національним та загальнолюдським творчим досвідом, що підлягає культуротворчому освоєнню [4].

Грунтуючись на культурологічному підході, сучасний навчальний заклад активно насичується різноманітними гуманітарними, культурологічними, художньо-естетичними дисциплінами. При цьому вітчизняна культура розглядається як освітній простір, у якому національний духовний досвід є складовою світової культури, де розвивається полікультурний діалог народів, етносів, способів мислення.

Таким чином, освіта, з позиції культурологічного підходу, є частиною культури й, з одного боку, живиться нею, а з іншого – впливає на її збереження і розвиток через людину. Сходженню людини до загальнолюдських цінностей та ідеалів культури сприяють культурні функції освіти [14, с. 28–30].

Головна ідея культурологічного підходу – забезпечення культуровідповідності освіти. На думку А. Панченкова, освітня система в Україні повинна будуватися за трискладовим культурологічним принципом. Першою складовою має бути рідна (материнська) культура і мова, що є фундаментом національного самоусвідомлення. Друга складова – це українська культура. Державна мова, українська література, історія, традиції повинні виховувати почуття поваги до спільного дому багатьох етносів. “Я – росіянин (болгарин, гагауз, єврей, кримський татарин) є громадянином

України” – провідна ідея цієї складової. Третьою складовою є світова культура. Кращі досягнення літератури, музики, образотворчого мистецтва народів світу засвоюються в процесі навчання, тому велика увага приділяється вивченню іноземної мови. Отже, доходить висновку вчений, культура кожної розвиненої особистості має “корінитися в етносі, а проростати в культуру українську та світову” [15, с. 14].

Професійна підготовка музикантів-педагогів на основі культурологічного підходу сприяє розвиткові багатогранної палітри культури (точніше культур) суспільства, його спільнот; сприяє культурному самовизначенню і культурній ідентифікації студента музичного училища; будує освітнє середовище училища як мультикультурне й різноманітне без жодних культурних домінант; сприяє розкриттю особистісної культури кожного студента. При цьому фахівець, з одного боку, є носієм і представником культури, а з іншого, здатний забезпечити її подальше функціонування та розвиток. Навчальний процес у музичних училищах, по-перше, адекватний до сучасної культури, її особливостей і вимог; по-друге, орієнтований на організацію нових культурних норм, а не просто на трансляцію наявних.

Створення культурного середовища, культурного простору – одне з найважливіших завдань, що стоять перед музично-педагогічними освітніми закладами, оскільки лише в атмосфері культури можна здійснити підготовку фахівця, наділеного почуттям соціальної відповідальності, такого, що вміє цінувати духовний та матеріальний світ, спеціаліста, професіонала, здатного не лише засвоювати, але й створювати нові цінності [13].

У ході професійної підготовки музикантів-педагогів відбувається занурення особистості студента у творчість. Тому слід прагнути отримати результати, що передбачають формування у майбутнього фахівця загальнокультурної поінформованості та культурної поведінки. Роботу музично-педагогічного навчального закладу слід спрямувати на усвідомлення неповторності характеру і здібностей кожного, на повагу до традицій, звичаїв різних народів та народностей, на розвиток позитивного міжетнічного спілкування.

Ми переконані, що культурологічний підхід покликаний допомогти сформуванню певний рівень національної та особистісної культури фахівця, що є досить важливим для музиканта-педагога, має сприяти формуванню людини-особистості, визначальними рисами якої є: гнучкий розум, творчий характер діяльності, глибинне розуміння свого “Я”, особливе прагнення до свободи, самовиявлення, самостійності, незалежності; чесність, мужність, стійкість, вірність

народові, патріотизм, тяжіння до консенсусу і добросусідства; орієнтація на ідею справедливості, критичне переосмислення життєдіяльності, соціокультурних цінностей, у тому числі загальнолюдських; здатність створювати, сприймати, оберігати, поширювати цінності культури.

Головними завданнями впровадження культурологічного підходу в освіту є:

- формування професійно-педагогічної культури майбутнього спеціаліста;
- розвиток форм і методів навчання та виховання, що дозволяє забезпечувати випуск фахівців-інтелігентів, які не тільки мають професійну кваліфікацію, але й здатні до цілісного, системного аналізу проблем сучасного життя, культури, цивілізації, здібні до формування свого індивідуального людського образу як людини культури;
- “побудова цілісного процесу набування знань, адекватних життю, побудова органічного комплексу гуманітарно-соціально-історичних, природничо-наукових і художніх дисциплін, позначеного єдністю гуманістичних смислів та духовно-моральних цілей” [6, с. 12].
- удосконалення методик культуроспрямовуючої пізнавальної діяльності в галузі філософії, педагогіки, психології, культурології, аксіології, соціології, антропології й інших дисциплін, зокрема мистецьких;
- удосконалення форм і методів підготовки майбутніх педагогів до професійно-педагогічної діяльності, спрямованих на оволодіння діалогом культур, суб’єкт – суб’єктними відносинами, рольовими та діловими іграми в процесі навчання, тренінговими методиками, спрямованими на оптимізацію комунікативної взаємодії педагога зі студентом, а також методикою саморегуляції, самокорекції, самодіагностики, конструювання нових педагогічних форм і методів навчання.

Вивчення джерельної бази з проблеми дослідження дозволило з’ясувати, що основними напрямками реалізації культурологічного підходу в професійній підготовці майбутніх музикантів-педагогів, котрі забезпечують її здійснення як єдиного цілого, є:

- робота щодо забезпечення професійної підготовки як комплексу мистецьких, розвивальних, організаційних заходів із роз’яснення актуальних проблем музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності; формування професійної готовності майбутніх музикантів; формування духовних інтересів майбутніх спеціалістів і їх зацікавленості в оволодінні музичною спеціальністю, новими зразками й системами музично-виконавської та музично-педагогічної діяльності; прищеплення дисциплінованості, культури спілкування;
- робота з поширення й утвердження ідей національної культури, зовнішньої політики держави з метою формування в майбутніх музикантів-педагогів громадянської свідомості та відповідальності за розвиток своєї країни; будівництва незалежної, демократичної України;
- робота, скерована на розкриття й розвиток у майбутніх спеціалістів духовних і моральних якостей, почуття патріотизму, вірності традиціям українського народу й на задоволення їх духовних потреб через освоєння найкращих духовних надбань українського народу та світової цивілізації; робота з організації самодіяльної художньої творчості майбутніх музикантів-педагогів, соціальна цінність якої виявляється через залучення їх до основ духовної культури; що стимулює бажання стати творцем і сприяє естетизації праці, реальному самоствердженню, самореалізації особистості, естетичному сприйняттю дійсності, культури, власної діяльності.

Зазначені складові культурологічного підходу в професійній підготовці майбутнього педагога взагалі та музиканта-педагога зокрема утворюють певну систему. В ній кожен елемент як частина цілого більшою чи меншою мірою відображає його сутність, і вилучення будь-якого з них призведе до руйнації та деформації функцій самої системи.

Культурологічний підхід у професійній підготовці майбутніх музикантів-педагогів спирається на двояке трактування культури: з одного боку, йдеться про ознайомлення майбутнього спеціаліста з досягненнями світової матеріальної та духовної культури, з іншого – про формування його гармонійного внутрішнього світу.

Культурно освічений і вихований музикант-педагог – це вільномисляча, відкрита, толерантна особистість, здатна до усвідомленого морального вибору в світі різноманітних культурних цінностей, до духовно-морального самовдосконалення й творчого саморозвитку.

Поряд з цим, як наголошує І. Зязюн, цілісна і цілеспрямована особистість має володіти багатофункціональними компетентностями [6]. У зв'язку з цим, особливу увагу треба приділити формуванню культурологічних, мовленнєвих та комунікативно-культурологічних компетенцій майбутніх музикантів-педагогів. Зазначені компетенції, за твердженням Т. Ісаєвої, будуть характеризувати людину майбутнього, людину культури і світу [8].

1.2. Діалог культур у змісті загальноосвітньої підготовки студентів музичних училищ

Професійна підготовка майбутніх музикантів-педагогів на основі культурологічного підходу сприяє побудові освітнього середовища училища як мультикультурного, де перетинаються життєві та культурні шляхи як окремої особистості, так і різних культурних спільнот. З огляду на це, важливо звертати увагу на місце кожної самостійної культури в єдиній загальнолюдській культурі, коли з одного боку, відбувається процес взаємопроникнення і взаємозбагачення культур, а з іншого – не припиняється змагання культур. Єдиною сприятливою формою їх спільного існування та взаємодії є діалог культур.

В. Ковтун вважає, що професійна підготовка фахівців на культурологічних засадах має сприяти діалогу різних культур у суспільстві, їх взаєморозумінню і взаємозбагаченню [9, с. 32].

Діалог культур – це спосіб людського спілкування, поєднання різних смислів (понять, символів) культури, де формується орієнтація розуму на взаєморозуміння. Діалог (як „διά-λογος”, наскрізний рух логосів) – це взаємопроникнення культур, що передбачає не просто спілкування зі спробою перекладу, взаєморозуміння, не просто усвідомлення альтернативи, а й толерантне ставлення до неї. Поняття толерантності якнайкраще передає моральну атмосферу взаємин учасників діалогу. Бути толерантним означає бути досить відкритим стосовно іншого Я, представника іншої культури, щоб почути його й водночас зберегти необхідну дистанцію для того, щоб залишитися собою й дозволити іншому бути іншим. Діалог визначає справжню людську спільноту, оскільки учасниками діалогу створюється спільна мова, що дає можливість досягти їм згоди, а не підкоряти іншого власній мірці [12, с. 1].

Російський учений О. Полякова в докторській дисертації “Теория и практика развития аксиологического потенциала личности студента в диалоге культур” стверджує, що становлення особистості на сучасному етапі розвитку суспільства

неможливе без орієнтації на діалог культур. Вона підкреслює: “Діалог культур в освіті, що ґрунтується на визнанні рівноправності, рівноцінності культур, дозволить, на наш погляд, сформувати в особистості образ культури миру й ненасильства, готовність до спілкування, вміння співробітничати з представниками різних культур” [16, с. 17]. Дослідниця доходить висновку, що культурі властива потреба виявити себе, заявити про себе. Реалізувати цю потребу дозволить лише діалог, у процесі якого культура за допомогою свого “посередника”, тобто суб’єкта,

розраховує привернути до себе увагу представника іншої культури, стимулювати в нього інтерес [16].

Щоб вести такий діалог, необхідно пізнавати, знати й розуміти культуру, бути укоріненим у ній. У зв'язку з цим культурне ядро професійної підготовки музикантів-педагогів становлять загальнолюдські та національні культурні цінності, що виховуються через ставлення до студента як до вільної, цілісної особистості, здатної у процесі свого розвитку самостійно обирати шляхи культурного самовизначення, цінності, способи творчої самореалізації.

Враховуючи специфічний характер підготовки музикантів-педагогів, відзначимо, що музика сходить до глибинних законів Всесвіту, є певною моделлю дійсності, “місцем зустрічі” або діалогічним полем спілкування Людини зі Всесвітом. Музика інтерпретує і буття і людину, будучи полем діалогу обох цих суб'єктів. Саме завдяки діалогічній природі музики музичний твір стає твором “великої Культури”, а явище музичного сприйняття репрезентує людський світ у музичному бутті [17, с. 46].

Отже, діалогічність є невід'ємною частиною мистецької освіти. М. Каган вирізняє кілька можливих форм музичного діалогу. Це взаємодія окремих партій під час ансамблевого виконання (дует, тріо, квартет, оркестр); творча імпровізація, що передбачає взаємодію творця та співавтора-інтерпретатора, розмова яких обмежується “спільною темою” – логікою розвитку конкретного твору; й, насамкінець, процес слухання музики реципієнтом” [18, с. 56].

Діалогічність пронизує як реальні діалогічні відносини “з приводу мистецтва”, так і внутрішні процеси осмислення набутих художніх вражень. Ці дві взаємозалежні форми діалогу об'єднує поняття “художнє спілкування”, пов'язане з “втручанням”

свідомості у спонтанний плин естетичних переживань індивіда, із своєю рідною вербалізацією чуттєвого досвіду, його упорядкуванням та вираженням у певних словах і поняттях. Способами осмислення свого ставлення до мистецтва слугують внутрішнє висловлювання, формулювання власної думки, прагнення довести її та протиставляти іншому судженню, вибір і прийняття своєї позиції тощо [18, с. 54].

Під час навчально-виховного процесу відбувається також спілкування-діалог між викладачем та студентом, у ході якого учасники не просто виражають свої думки, але й відбувається формування власного погляду особистості на світ.

У результаті поєднання ідеї діалогу культур з ідеєю освіти виходить не тільки заняття-діалог як форма взаємодії та спілкування викладача зі студентами, де кожний звучний “голос” несе в собі індивідуальне, неповторне, особистісне значення, але й заняття, наповнене культурним змістом, де відбувається цілісне ознайомлення з різними культурами в їх взаємодії. Впровадження в навчальний процес проблемного викладу матеріалу, евристичних бесід, дослідницьких прийомів, дискусій, диспутів є ще одним кроком до перетворення традиційного заняття на діалог.

Застосування діалогу культур дозволяє вирішувати проблему культурного взаємовпливу людини і світу, індивідуального підходу до навчання і виховання, аксіологічної взаємодії викладача і студентів з мистецтвом. Утворення останнього зв'язку можна вважати мистецько-педагогічним діалогом. Його використання у навчально-виховному процесі зумовлюється діалогічністю будь-якого пізнання, що ґрунтується на принципі множинності знань про один об'єкт і на особистісних судженнях суб'єкта про нього. Основною розробкою діалогічного підходу на заняттях у мистецьких навчальних закладах є індивідуальність художнього сприйняття студентів, розуміння та естетична оцінка мистецьких творів учасниками музично-

педагогічної діяльності, зумовленої варіативністю знакової природи мистецтва і неоднозначністю виражених у ньому художніх смислів.

Безпосередньому чи опосередкованому діалогові рідної та іноземної культур у змісті загальноосвітньої підготовки студентів музичних училищ сприяє вільне оволодіння ними іноземною мовою. В музичних училищах діалог культур реалізується також через міжкультурний

компонент іноземної мови, що створює найкращі умови для формування у студентів усвідомлення розбіжностей між культурами, поважного ставлення до них, допомагає розбудити в них почуття гордості за свою країну, народ, культуру. Міжкультурний компонент іноземної мови сприяє формуванню у студентів уявлення про діалог культур як про єдину можливу в сучасних полікультурних спільнотах філософію існування, яка відрізняється етнічною, расовою, соціальною та релігійною толерантністю до представників інших культур.

Своєрідність іноземної мови як навчальної дисципліни для студентів-музикантів полягає в тому, що в ході її вивчення формуються вміння і навички користуватися чужою мовою як засобом спілкування та отримання нової, професійно значущої інформації. Вивчення англійської мови має супроводжуватися вивченням історії, культури й літератури народу, який спілкується цією мовою [1, с. 6].

Майбутні фахівці мають оволодіти вміннями працювати з іншомовною літературою з фаху, брати участь у бесідах та міжнародних конференціях, писати статті іноземною мовою, листуватися з іноземними партнерами. Метою вивчення іноземної мови є оволодіння культурологічною компетенцією на основі сформованих комунікативних навичок [3, с. 91].

Іноземна мова виступає при цьому як засіб комунікації, спілкування з представниками інших націй; отже, в освіті продовжує розвиватися і надалі культурологічний або інтеркультурний підхід у навчанні в рамках концепції “діалогу культур”, з метою формування полімовної грамотності студентів [1, с. 6].

Комунікативно-культурологічна концепція навчання ґрунтується на ідеї взаємопов’язаного вивчення мови і культури, що передбачає формування не лише

мовленнєвих компетенцій, а й комунікативно-культурологічної, яка стає стратегією та основною метою вивчення іноземних мов.

Компетенція в перекладі з латинського *competentia* означає коло питань, у яких людина добре обізнана, володіє знаннями й досвідом [10, с. 148].

На наш погляд, вивчення іноземної мови у ході професійної підготовки студентів музичних училищ допоможе оптимізувати процес формування в них навичок, умінь і компетенцій, необхідних для комунікації та ефективного здійснення культуровідповідної професійної діяльності.

Згідно з комунікативно-культурологічною концепцією навчання культурологічний підхід до вивчення іноземних мов здійснюється на основі сформованих мовленнєвих навичок. Навчальні матеріали, розмовні теми повинні розкривати культуру як глобальне явище, інтегрувати різні галузі наукового пізнання й, таким чином, розвивати когнітивні якості особистості, гуманістичне мислення, підвищувати естетичну культуру та сприяти духовному вдосконаленню особистості. Сформована комунікативно-культурологічна компетенція постає необхідною умовою для соціальної адаптації особистості в полікультурній спільноті. Комунікація культур усвідомлюється науковцями сферою динамічної професійної й особистої взаємодії, фундаментом порозуміння та співпраці фахівців, належних до різних етносів [11, с. 252]. “Чужа культура, – висновує відомий дослідник теорії діалогу культур М. Бахтін, – лише в очах іншої культури розкриває себе повніше і глибше... Один смисл виявляє свої глибини, зустрівшись і торкнувшись іншого, чужого смислу..., поміж них починається ніби діалог, котрий долає замкнутість, односторонність цих смислів, цих культур... За такої діалогічної зустрічі двох культур вони не зливаються і не змішуються, а взаємозбагачуються” [3].

На нашу думку, пріоритетне ставлення до культурологічного аспекту вивчення іноземних мов допоможе особистості соціалізуватися, тобто долучитися до соціальної практики, набути потрібних якостей та реалізувати свій потенціал в умовах зростаючих професійних контактів із зарубіжними країнами.

Велику значущість має ставлення до вивчення іноземної мови як до засобу спілкування і залучення до духовної спадщини країн, мова яких вивчається, й народів. Згодом стане можливим подолання культурного бар'єра, а також вільне спілкування студентів із представниками інших культур. Іноземна мова є одним з основних інструментів у процесі культурного самовизначення особистості в полікультурному просторі сучасного світу. В зв'язку з цим виникають проблеми культурної ідентифікації себе як представників української культури, тобто носіїв неповторних традицій, звичаїв тощо, характерних тільки для нашої країни. Студенти не повинні “загубитися” в полікультурному суспільстві, їм необхідно пам'ятати про свою рідну культуру. В той же час стає актуальною проблема культурної толерантності: важливим є усвідомлення необхідності терпимого ставлення до інших культур, а також рівноправності й цінності кожної культури.

Особлива увага у розвитку і формуванні соціокультурної компетенції студентів надається культурній самовизначеності особистості майбутнього музиканта-педагога засобами іноземної мови, тобто розширенню соціокультурного простору і визначення кожним студентом свого місця в спектрі культур.

Отже, процес вивчення іноземної мови та культури можна представити у вигляді поступового переходу індивіда в напрямі від “сприйняття культури країни, мова якої вивчається, до культурного самовизначення і до діалогу культур”. Такий перехід відобразить здатність студента визначати свій соціокультурний простір, бачити культурну різноманітність й усвідомлювати своє місце у спектрі культур сучасного полікультурного простору.

II. СПЕЦКУРС “ОСНОВНІ АСПЕКТИ ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ В МІЖКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Мета і завдання вивчення спецкурсу

Метою курсу є ознайомлення студентів із сучасними надбаннями в царині дослідження багатограних взаємозв'язків мови і культури та із культурно-зумовленими рисами англійської мови, а також вироблення навичок інтерпретації культурно-детермінованих аспектів семантики англійської мови. Досягнення цієї мети передбачає взаємопов'язаний комунікативний і соціокультурний розвиток студентів засобами іноземної мови для підготовки їх до міжкультурного спілкування у різноманітних сферах життєдіяльності.

Основними завданнями викладання спецкурсу визначено:

- розвивати міжкультурну компетенцію студентів на основі аналізу взаємодії мови та культури, культури та комунікації;
- ознайомити студентів з основними теоретичними положеннями й практичними рекомендаціями, що розробляються в теорії й практиці міжкультурної комунікації (МКК);
- встановити номенклатуру лінгвоетнокультурних одиниць та відпрацювати принципи їх перекладу у міжкультурній комунікації;
- формувати соціокультурну компетенцію, розвиваючи позитивне сприйняття інших культур та засвоєння умінь долати соціокультурні відмінності;
- сприяти усвідомленню соціокультурного змісту англійської мови як засобу інтернаціональної комунікації;
- розвинути навички вмілого використання стилю та дотримання доречності висловлювання у міжкультурному спілкуванні;
- дати зразки міжкультурного мовленнєвого етикету, як необхідну передумову розвитку культури спілкування;
- виховувати вміння міжособистісного спілкування.

Загальний обсяг пропонованого курсу становить 40 години, 14 із яких лекційні, 12 – практичні заняття, 8 – індивідуальні й 4 годин відводиться для самостійного опрацювання студентами навчального матеріалу та 2 години на залік.

Опис предмета навчальної дисципліни

Загальна кількість годин	Обов'язкова (за вибором)	Семестр	Кількість годин				Вид контролю
			Лекції	Практичні	Індивідуальна робота	Самостійна робота	
40	обов'язкова	V	4	12	8	4	залік (2 год)

Тематичний план

№ розділу	Назва розділу	Форма контролю	Кількість годин					
			всього	лекцій	практ.	сам.	індив.	
1.	Multifaceted Relationships Between Language and Culture	поточний	4	2			2	
2.	The English Language and Many Cultures	поточний	4	2			2	
3.	Language and social aspects. Dialect	поточний	2	2				
4.	The UK's Changing Society	поточний	2	2				
5.	The USA's Changing Society	поточний	2	2				
6.	Young People Today. Cultural Aspects	поточний	2	2				
7.	Cultural Aspects. Music	поточний	4	2			2	
8.	Conceptual Metaphors in Culture and Language	поточний	2			2		
9.	Conceptual Blends in Culture and Language	поточний	2			2		
10.	The English Language and Many Cultures	поточний	4			2	2	
11.	Means of Communication	поточний	4			2		2
12.	Cultural conflicts	поточний	2			2		
13.	Cultural Diversity	поточний	4			2		2
14.	Підсумкове заняття	залік 2 год	40	14	12		8	4

Перелік видів навчальної діяльності студентів, їх стисла характеристика

Основними формами роботи під час вивчення дисципліни є лекції та практичні заняття.

Підготовка до практичних занять полягає в опрацюванні студентами теоретичних джерел та виконанні практичних завдань. Опанування матеріалом передбачає також самостійну роботу студентів. Вивчення дисципліни завершується заліком.

Лекції – основний матеріал курсу представлений в лекціях, які проводяться в інтерактивному режимі, із залученням студентів до дискусії та обговорення питань, що висвітлюються.

Практичні – передбачають розгляд теоретичних питань, винесених на обговорення, перевірку вправ, презентацію та обговорення рефератів студентів.

Індивідуальна робота – передбачає індивідуальну роботу студентів в позааудиторний час, спрямовану на розвиток навичок і умінь роботи з англійською періодикою, використання е-нет ресурсів.

Самостійна робота – спрямована на розвиток аналітичного підходу до теоретичних джерел, вироблення самостійного критичного мислення, розвиток навичок і умінь роботи з перекладом та реферування англійської наукової літератури.

Форми самостійної роботи студентів:

- 1) підготовка рефератів та повідомлень на тему, запропоновану викладачем;
- 2) виконання перекладів наукових статей з іноземних джерел із МКК (див. список літератури);
- 3) зіставлення схем, що відображають процес міжособистісної інтеракції з двома різними кодами (з опорою на різні концепції);
- 4) робота з відеоматеріалами на англійській мові;
- 5) конспектування статей, запропонованих викладачем.

Перелік форм контролю

Поточний: усне опитування – перевірка знання теоретичних питань, тестова письмова перевірка знань основних напрямів та понять дисципліни, перевірка виконання завдань для самостійної та індивідуальної роботи, термінологічні диктанти – письмовий тематичний контроль.

Підсумковий: теоретичне питання та практичне завдання (усне опитування та аналіз англійського фрагменту тексту з урахуванням когнітивно-дискурсивних методик аналізу).

Критерії оцінювання знань

Оцінювання здійснюється за 5-бальною системою: від 2 до 5 балів.

5 балів – повне і правильне виконання завдань: вичерпна усна відповідь на теоретичне питання, яка засвідчує розуміння студентом обговорюваної проблеми; повне письмове виконання вправ; самостійне написання й оформлення реферату згідно з вимогами; а також повна й правильна відповідь на питання контрольних робіт (допускається одна незначна помилка). П'ять балів – тільки за умов чіткого розуміння підходів та етапів розвитку принципів міжкультурної комунікації, уміння застосовувати їх на практиці;

4 бали – виконання завдань з незначними помилками: неточності в усній відповіді на теоретичне питання, незначні помилки в самостійно виконаних вправах; незначний рівень аналітичності в підготованому рефераті; 2-3 незначні помилки в контрольних роботах. Чотири бали – за наявністю чіткого розуміння положень принципів міжкультурної комунікації, але нечітке вміння прослідкувати їх застосування на практичних прикладах;

3 бали – виконання завдань з суттєвими помилками: суттєві неточності в усній відповіді на теоретичне питання, суттєві помилки в самостійно виконаних вправах; низький рівень аналітичності в підготованому рефераті; 4-5 помилок у контрольних роботах. Три бали – за наявністю загальних знань у межах принципів міжкультурної комунікації;

2 бали – незадовільне виконання завдань. Два бали – за відсутності знань, що відображають загальний зміст дисципліни, а також невміння застосувати та прокоментувати їх на конкретних прикладах.

Рекомендації для студентів щодо опрацювання тем розділів, індивідуальної та самостійної роботи, оформлення звітної документації, організації навчального процесу

При опрацюванні *теоретичного матеріалу* необхідно звернути увагу на дефініції ключових термінів, за допомогою яких описуються основні поняття дисципліни.

Під час вивчення *розділів* необхідно звернути увагу на систему ключових понять та проблеми пов'язані із розвитком сучасної наукової парадигми.

При підготовці до *практичних* занять слід користуватися теоретичним матеріалом лекцій, підручниками, монографіями, словниками та довідниками.

Рекомендації щодо оформлення *рефератів*: Обсяг самого тексту (без літератури – не менше 5 повних сторінок; шрифт 14, абзац 1,5); текст має бути вчитаним та відформатованим. Структура: вступ, основна частина, висновок. Зміст: аналіз та порівняння. Використана література: не менше 8 джерел, у тексті обов'язкові посилання. У списку повні бібліографічні дані (автор, назва, рік, місце видавництва, видавництво, кількість сторінок).

Перелік тем, винесених на лекційне опрацювання:

1. Multifaceted Relationships between Language and Culture (2 години)

Mental nature of language and culture: the concept of culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede); dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede); characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures; characteristics of the American culture in terms of dimensions of national cultures; cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka); typical English and American cultural scripts; cultural concepts; the concepts of WE and THEY and stereotypes; stereotypization of the English and in the English. Narratives in language and culture. Natural language as a metalanguage of culture.

Culture shock and its phases.

Semiotic nature of language and culture: the complex relationships between language and culture as semiotic phenomena; culture vs. civilization and the role of language in their representation.

Language, culture and power: the concepts of linguistic and cultural imperialism; English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.

1. The English Language and Many Cultures (2 години)

Kachru's model of the usage of English. Varieties of the modern English language and cultures that use English. English as lingua franca. English as an international language and a global language. Challenges for the English teachers and learners at the epoch of international English and Englishes.

2. Language and social aspects. Dialect (2 години)

What is language. Dialects: regional dialect and social dialect. Pidgin and creole language. Diglossia. Analysis of Language. Learning Language. Becoming Multilingual

3. The UK's Changing Society (2 години)

Modern families. Two ordinary days. Overworked and underpaid. Downshifting. Globalisation. The global supermarket. Positive discrimination. Immigration. Language change.

4. The USA's Changing Society (2 години)

Modern families. Working mother. US law: show business and big business. Changing societies.

5. Young People Today. Cultural Aspects (2 години)

Two ordinary days. Town and country. Too much too young. High school culture. Students at home and abroad. Dancing in the streets.

6. Cultural Aspects. Music (2 години)

National celebrations. A world of music. Star pupils. West End musicals. The music business. Protest songs. Cinema music. Changing societies.

Перелік тем, винесених на практичне опрацювання:

1. Conceptual Metaphors in Culture and Language (2 години)

Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor. The structure of conceptual metaphor. The main features of conceptual metaphor. The key conceptual metaphors in the British and American cultures. Metaphors for education in English. Metaphors for basic emotions in English. Metaphors for human relationships in English.

2. Conceptual Blends in Culture and Language (2 години)

The structure of the blend and the process of blending. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features. Blending and human thought. Cultural phenomena as the products of blending. The role of language in the blending process.

3. The English Language and Many Cultures (2 години)

Varieties of the modern English language and cultures that use English. English as lingua franca. English as an international language and a global language. Hidden Aspects of Communication. Kinesics. Tone and Character of Voice. Proxemics. Cultural Use of Space. Cultural Use of Time. Communicating with Clothes. Gender Differences in Paralanguage.

4. Means of Communication (Usage) (2 години)

Key Words and Concepts. The notions of Cultural Icons or Key Words. British cultural icons. American cultural icons. Making arrangements (telephone conversation). E-mail correspondence. Chairing meeting. Presentation.

5. Cultural conflicts (2 години)

How Do Cultures Work. Culture and Conflict: Connections. Culture and Conflict: How to Respond English Language and its Culture of Conversation.

6. Cultural Diversity (2 години)

Peculiarities of lifestyle. Youth culture. Language and Communication speaking strategies; telephoning; E-mail. It in the New Millennium. E-mail Etiquette. The Internet. Discussion techniques.

Самостійна робота

1. Writing the essay "Conceptual Metaphors in Learning English"
2. Analysing a creolized text (film) for the cultural components
3. Preparing a fragment of a music lesson.
4. Preparing a presentation on English literatures

Індивідуальна робота студентів

Написання та презентація реферату.

Перелік теоретичних питань, що виносяться на залік:

1. Culture as mental programming (in the theory of Geert Hofstede).
2. Dimensions of national cultures (the theory of Geert Hofstede).
3. Levels of culture (in the theory of Geert Hofstede).
4. Layers of culture (in the theory of Geert Hofstede).
5. Characteristics of the British culture in terms of dimensions of national cultures.
6. Characteristics of the American culture in terms of dimensions of national cultures.
7. Cultural scripts (the conception of Anna Wierzbicka).
8. Typical English and American cultural scripts.
9. Cultural concepts.
10. The concepts of WE and THEY and stereotypes.
11. Stereotypization of the English and in the English.
12. Culture shock and its phases.
13. The complex relationships between language and culture as semiotic phenomena.
14. Culture vs. civilization and the role of language in their representation.
15. The concepts of linguistic and cultural imperialism.
16. English imperialism: the definition of the term and the history of the phenomenon.
17. Traditional vs. cognitive approach to the study of metaphor.
18. The structure of conceptual metaphor.
19. The main features of conceptual metaphor.
20. The key conceptual metaphors in the British culture.
21. The key conceptual metaphors in the American culture.
22. Metaphors for education in English.
23. The structure of the blend and the process of blending.
24. Blending vs. cognitive metaphor: common and different features.
25. Blending and human thought.
26. Cultural phenomena as the products of blending.
27. The role of language in the blending process.
28. Kachru's model of the usage of English.
29. Varieties of the modern English language and cultures that use English.
30. English as lingua franca.
31. English as an international language and a global language.

Список рекомендованої літератури

А) Підручники, навчальні посібники

➤ Маслова В.А. Лингвокультурология / Маслова В.А. – М. : Издательский центр “Академия”, 2001.

Б) Монографії

➤ Бабушкин А.П. Типы концептов в лексико-фразеологической семантике языка / Бабушкин А.П. – Воронеж : Издательство Воронежского государственного университета, 1996.

➤ Болдырев Н.Н. Когнитивная семантика : Курс лекций по английской филологии / Болдырев Н.Н. – Тамбов : Изд-во Тамбов. ун-та, 2000.

➤ Будагов Р.А. История слов в истории общества / Будагов Р.А. – М. : Просвещение, 1971.

➤ Вежбицкая А. Сопоставление культур через посредство лексики и прагматики / Вежбицкая А.; [пер. с англ.] – М. : Языки славянской культуры, 2001.

- Воркачев С.Г. Счастье как лингвокультурный концепт / Воркачев С.Г. – М. : ИТДГК “Гнозис”, 2004. – 236 с.
- Гуревич А.Я. Категории средневековой культуры / Гуревич А.Я. – [2-е изд., исп. и доп.] – М. : Искусство, 1984.
- Иванов Вяч.Вс. Избранные труды по семиотике и истории культуры / Иванов Вяч.Вс. – М. : Языки русской культуры, 1998. – Т. 1.
- Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров. Человек – текст – семиосфера – история / Лотман Ю.М. – М. : Языки русской культуры, 1996.
- Роль человеческого фактора в языке : Язык и картина мира. – М. : Наука, 1988.
- Степанов Ю.С. Константы. Словарь русской культуры. Опыт исследования / Степанов Ю.С. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1997.
- Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты / Телия В.Н. – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996.
- Теория метафоры : Сборник ; [Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз.] / Общ. ред. Н.Д.Арутюновой и М.А.Жирмунской. – М. : Прогресс, 1990.
- Успенский Б.А. Избранные труды / Успенский Б.А. – [2 изд., исп. и переработ.] – М. : Школа “Языки русской культуры”, 1996. – Т.1 : Семиотика истории. Семиотика культуры.
- Фразеология в контексте культуры. – М. : Языки русской культуры, 1999.
- Bierwiazzonek B. A Cognitive Study of the Concept of LOVE in English / Bierwiazzonek B. – Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2002.
- Wyatt A.S. Portraits in Fiction / Wyatt A.S. – L : Vintage, 2002.
- Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / Crystal D. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005.
- Fauconnier G. Mappings in Thought and Language / Fauconnier G. – Cambridge : Cambridge University Press, 1997.
- Fauconnier G. The Way We Think : Conceptual Blending and the Mind’s Hidden Complexities / Fauconnier G., Turner M. – New York : Basic Books, 2002.
- Ferino-Pagdet S. Archimboldo / Ferino-Pagdet S. – Gallimard-Zanardi, 2007.
- Hofstede G. Cultures and Organizations: Software of the Mind / Hofstede G., Hofstede G.J. – NY : McGraw Hill, 2005.
- Holliday A. The Struggle to Teach English as an International Language / Holliday A. – Oxford : Oxford University Press, 2005. – 193 p.
- Johnson M. Moral Imagination : Implications of Cognitive Science for Ethics / Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1993.
- Johnson M. The Body in the Mind (The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason) / Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1987.
- Kövecses Z. Metaphor and Emotion. Language, Culture, and Body in Human Feeling / Kövecses Z. – Cambridge : Cambridge University Press, 2000.
- Lakoff G. The Contemporary Theory of Metaphor / G.Lakoff // Metaphor and Thought ; ed. by A.Ortony – Cambridge : Cambridge University Press, 1993. – 678p. – P.202-251.
- Lakoff G. Metaphors We Live By / Lakoff G., Johnson M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1980.
- Lakoff G. More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor / Lakoff G., Turner M. – Chicago, London : The University of Chicago Press, 1989.
- Lakoff J. Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and Its Challenge to Western Thought / Lakoff J., Johnson M. – N-Y : Basic Books, 1999.

- Levi B. *The Dali Universe* / Levi B. – Rome : Società editrice Umberto Allemandi & C., 2000.
  - Paxman D.V. *Voyage into Language: Space and the Linguistic Encounter, 1550 –1800* / Paxman D.V. – Hampshire : Ashgate, 2003.
  - Phillipson R. *Linguistic Imperialism* / Phillipson R. – Oxford : Oxford University Press, 1992. – 365 p.
  - Raymond W. *Taking Metaphor out of Heads and Putting it into the Cultural World* / W.Raymond, Jr.Gibbs // *Metaphor in Cognitive Linguistics : Selected papers from the fifth international cognitive linguistic conference. Amsterdam, July 1997.* – Amsterdam : John Benjamins Publishing Company, 1997.
  - Tissari H. *LOVEscapes. Changes in prototypical senses and cognitive metaphors since 1500* / Tissari H. – Helsinki : Société Néophilologique, 2003.
  - Turner M. *The Literary Mind* / Turner M. – N-Y; Oxford : Oxford University Press, 1998.
- B) Статті***
- Васильева Е.В. Отражение взаимоотношений ИНДИВИДА и ГРУППЫ в русской языковой картине мира / Е.В. Васильева // *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология.* – 2001. – №4. – С. 82-93.
  - Вежбицкая А. Культурно-обусловленные сценарии и их когнитивный статус / Вежбицкая А. // *Язык и структура знания.* – М. : Наука, 1990.
  - Добродомов И.Г. Еще раз об исторической памяти в языке / И.Г. Добродомов // *Вопросы языкознания.* – 2002. – № 2. – С. 64-75.
  - О теории концептуальной интеграции / О.К. Ирисханова // *Известия АН. Серия литературы и языка.* – 2001. – Том 60. – № 3. – С. 44-49.
  - *Картина мира : лексикон и текст (на материале английского языка) – Сборник научных трудов.* – Московский государственный лингвистический университет. – Вып. 375. – М., 1991.
  - *Композиционная семантика : Материалы Третьей Международной shk.-семинара по когнитив. лингвистике, 18-20 сент. 2002г. ; Отв. ред. Н.Н.Болдырев; [Редкол. : Е.С.Кубрякова, Е.М.Позднякова, В.Б.Гольдберг и др.] : В 2ч. – Ч.1. Тамбов : Изд-во ТГУ им. Г.Р.Державина, 2002.*
  - Маковский М.М. Семиотика языческих культов (Мифопоэтические этюды) / М.М. Маковский // *Вопросы языкознания.* – 2002. – № 6. – С. 55-81.
  - Михайлова Т.А. *Судьба и доля: к проблеме лексического оформления детерминистских представлений в раннеирландской традиции* / Т.А. Михайлова // *Вопросы языкознания.* – 2001. – № 6. – С. 68-84.
  - Николаева Т.М. “Скрытая память языка” : попытка постановки проблемы / Т.М. Николаева // *Вопросы языкознания.* – 2002. – № 4. – С. 25-41.
  - Смирницкая О.А. Наименование космических объектов в мифе и языке / О.А. Смирницкая // *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология.* – 2002.– №1. – С. 7-21.
  - Чернейко Л.О. Металингвистика : хаос и порядок / Л.О. Чернейко // *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология.* – 2001. – №5. – С. 39-52.
  - Яковлева Е.С. О понятии “культурная память” в применении к семантике слова // Е.С. Яковлева / *Вопросы языкознания.* – 1998. – №3. – С. 43-73.
  - Anderson E.R. *The Semantic Puzzle of ‘Red Gold’* / Earl R. Anderson // *English Studies. A Journal of English Language and Literature.* – 2000. – Volume 81. – Number 1. – P.1-13.
  - Fonzari L. *English in the Estonian Multicultural Society* / L.Fonzari // *World Englishes.* – 1999. – Vol.18, №1. – P. 39-48.

- Hansson H. Foreign North: Outside Perspectives on the Nordic North / H.Hansson // The European English Messenger / Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2007. – Vol. 16.2. – P. 42-46.
- Jenkins J. ELF at the Gate. The Position of English as a Lingua Franca / J.Jenkins // The European English Messenger / Ed.by John A. Stotesbury, Portugal: Gráfica de Coimbra – 2004. – Vol. 13.2. – P. 63-69.
- Kayman M.A. The State of English as a Global Language : Communicating Culture / M.A. Kayman // Textual Practice. – 2004. – №18(1). – P. 1-22.
- Kovacevic N. Linguistic Imperialism Revisited : English in Recent Yugoslav Diasporic Experience / N. Kovacevic – World Englishes. – 2004. – Vol.23, №2. – P. 323-326.
- McCluskey B. ‘Do Not Use Lift in case of Fire’ English as a Lingua Franca for Europe / B.McCluskey // The European English Messenger ; Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2002. – Vol. XI/ 2. – P. 40-45.
- MacKenzie I. English as a Lingua Franca and European Universities / I. MacKenzie // The European English Messenger ; Ed.by John A. Stotesbury, Portugal : Gráfica de Coimbra – 2003. – Vol. XII/ 1. – P. 59-2003.
- Pennycook A. Global Englishes, Rip Slime and Performativity / A. Pennycook // Journal of Sociolinguistics. – 2003. – №7/4. – P. 513-533.

Г) Довідкова література

- Краткий словарь когнитивных терминов / [Е.С.Кубрякова, В.З.Демьянков, Ю.Г.Панкрац, Л.Г.Лузина] ; под общ. ред. Е.С.Кубряковой. – М., 1996.
- Лингвистический энциклопедический словарь ; Гл. ред. В.Н.Ярцева. – М. : Сов. энциклоп., 1990.
- Мифы народов мира. Энциклопедия : В 2 т. ; Гл. ред. С.А.Токарев. – М. : Большая Российская энциклопедия, 1998.

Вивчення спецкурсу розпочинається з лекційної частини, в ході якої формується теоретична готовність майбутніх музикантів-педагогів до підвищення свого загальнокультурного розвитку. До уваги береться положення, що у міжкультурному діалозі, студенти повинні володіти певними знаннями про загальноприйняті в іншомовному культурному середовищі моделі комунікативної поведінки. У ході лекції “Multifaceted Relationships Between Language and Culture” варто з’ясувати питання щодо сутності понять “мова”, “мовна ситуація”, “комунікація” та про роль іноземної мови, як соціокультурного феномена, засобу оволодіння культурою країни, мова якої вивчається, що забезпечує розвиток особистості в міжкультурній комунікації. Вони включають вербальні й невербальні компоненти. Як вербальні, так і невербальні компоненти є надзвичайно важливими для навчання студентів міжкультурного спілкування, яке можна організувати на практичних заняттях англійської мови під час проведення рольових ігор.

Відмова від монологічного викладання навчального матеріалу, залучення студентів під час лекції до діалогу через спільне обговорення та обмін думками дозволить активізувати їхнє творче мислення й інтерес, сприятиме виробленню ними власного ставлення до аспектів іншомовного спілкування.

На наступних лекціях “The English Language and Many Cultures” та “Language and Social Aspects. Dialect” рекомендуємо розглянути моделі комунікативної поведінки. Студентів необхідно ознайомити з вербальними компонентами комунікативної поведінки, за якими розглядають мовленнєвий етикет, правила якого диктують комунікантам використання певних формул, кліше, лексичних одиниць, граматичних структур, інтонаційних моделей згідно із ситуацією спілкування та

статусом комунікативного партнера. У контексті організації міжкультурного спілкування для обговорення ситуацій зі студентського життя ми приділяємо особливу увагу мовленнєвому етикету дискусії.

Студенти також розглядають невербальні компоненти комунікативної поведінки під якими розуміємо соціально зумовлені в певному культурному осередку правила поведінки людей, зокрема поведінки в громадських місцях, за столом тощо, а також використання паралінгвістичних засобів спілкування (жестів, міміки).

На лекціях “The UK’s Changing Society” та “The USA’s Changing Society” студенти знайомляться з мовною інтерференцією в МКК. Розглядають стратегії й моделі досягнення розуміння в МКК, когнітивну лінгвістику і проблеми взаєморозуміння. Модель культури в МКК. Граматичне, семантичне, прагматичне та семіотичне узгодження компонентів інформації в процесі взаєморозуміння. Теорія орієнтування і теорія культурних змін у МКК.

На лекціях “Young People Today. Cultural Aspects” і “Cultural Aspects. Music” студенти знайомляться із життям людей в інших країнах, основними цінностями та переконаннями по відношенню до соціальних класів, професійних груп, регіональних культур, змінами традицій та соціального устрою суспільства, історією, мистецтвом. Розглядають умови життя (рівень життя; вимоги до житла; добробут) і міжособистісні стосунки (класова структура суспільства та міжкласові відносини, відносини між статями, структура й відносини в сім’ї, взаємовідносини між політиками, службові відносини).

Програма спецкурсу побудована так, що після блоку лекційного матеріалу студентам пропонується оволодіти практичним матеріалом.

На практичних заняттях студенти, користуючись лекційними матеріалами, запропонованими підручниками, навчальними посібниками та Інтернетом, мають визначити типові особливості комунікативної поведінки учасників міжкультурного спілкування, спробувати окреслити основні характеристики англomовних культур – британської та американської, а також здійснити їх порівняльний аналіз, звернутися до визначення характерних ознак української культури. Практичні заняття ми рекомендуємо проводити у формі рольових ігор, у ході яких ураховувати характеристики різних культур, які визначили самі студенти. Метою таких рольових ігор є організація міжкультурного спілкування, коли частина студентів виконує ролі представників англomовної культури, а інші виступають від власного імені. Як перші, так і другі повинні були враховувати особливості комунікативної поведінки своїх партнерів по спілкуванню. В результаті проведення практичних занять студенти мають дійти висновку, що учасникам міжкультурного спілкування необхідно: тримати певну дистанцію, уникати тілесних контактів, не вважати відсутність емоцій при спілкуванні за ознаку відсутності зацікавленості проблемою, бути готовими до різної поведінки партнерів по спілкуванню при відстоюванні власної точки зору, адекватно ставитися до досить вільних проявів поведінки окремих учасників дискусії тощо.

Подана схема відпрацювання студентами цих питань демонструє комплекс знань, необхідних особистості для повноцінної діяльності в сьогоденному міжкультурному суспільстві.

Комунікативно орієнтована спрямованість навчання дуже залежить від прагнення особистості до самоосвіти. Програма спецкурсу передбачає також самостійне опрацювання студентами завдань, які мають творчий характер та спрямовані на формування у студентів іншомовної комунікативної компетенції. До завдань такого типу ми віднесли: підготовку рефератів, написання есе за конкретною темою згідно із програмою спецкурсу, виконання проектних завдань, які орієнтовані на міжкультурну комунікацію.

На допомогу майбутнім музикантам-педагогам в училищах необхідно створити матеріально-технічну базу для самопідготовки. Студентам необхідно надати можливість користуватися іншомовною аудіо-, відеотекою, комп'ютерними технологіями, Інтернет ресурсами.

У межах аудиторних занять рекомендуємо застосовувати метод моделювання, який дає можливість використовувати різноманітні ситуації, широко впроваджувати мовні форми з метою досягнення комунікативних цілей, активізувати студентів, закріпити уміння і навички іншомовної комунікативної компетенції.

Виконання творчих завдань розвивають у студентів творче мислення, уяву, активність, самостійність з опорою на їх особистісний досвід спілкування.

В основу завдань для самостійного опрацювання студентами покладено культурологічний підхід до організації пізнавальної діяльності студентів. Самостійне завдання студентів рекомендуємо перевіряти у формі мікрорекламування, що суттєво активізує їх на заняттях, надасть можливість виявити самостійність, ініціативу, творчість та сприятиме вдосконаленню професійних особливостей в іншомовному спілкуванні.

Таким чином, виконання завдань самостійної роботи сприятиме всебічному розвитку студентів, мотивуватиме до підвищення рівня їхньої загальної культури, готовності до спілкування в міжкультурному просторі.

Завершальним етапом засвоєння матеріалу спецкурсу рекомендуємо провести круглий стіл, в ході якого з'ясувати чи усвідомлюють студенти значення вивчення основних аспектів іншомовного спілкування для свого загальнокультурного розвитку.

ІІІ. СПЕЦКУРС “УКРАЇНСЬКІ СВЯТА І ТРАДИЦІЇ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКЛАДАННЯ

Український народ протягом століть створив величезний пам’ятник національної культури, в якій відбивається історія, побут народу, його філософія, етика, життєвий досвід. Українська культура – то живий голос далеких предків. Упродовж віків культура як колективне явище викристалізувала народне розуміння краси і моралі, головних життєвих цінностей, народні погляди на найрізноманітніші сфери буття і діяльності людини. Вивчення українських свят і традицій важливе і необхідне, адже дає характеристику епохи, в яку вони були створені, розкриває погляди народу на певні явища життя, розвиток самосвідомості українців, їх національної гідності.

Осмислення теорії й оволодіння практичними навичками і вміннями цілісного аналізу народних традицій має на меті глибше розкрити студентам роль української культури як однієї з важливих основ, ґрунту, на якому, за висловом Максима Рильського, “виростають і література, і музика, і образотворче мистецтво”, як цінної художньої спадщини, що зберегла своє значення до нашого часу.

Спецкурс “Українські свята і традиції” пропонується студентам музичних училищ зі спеціальностей 5.020201 “Музичне мистецтво” спеціалізацій: “Фортепіано”, “Народні інструменти”, “Оркестрові духові та ударні інструменти”, “Оркестрові струнні інструменти”, “Хорове диригування”, “Спів”, “Теорія музики”.

Загальна кількість годин	Обов’язкова (за вибором)	Семестр	Кількість годин					Вид контролю
			Л К	Л Б	С З	Ін д.	С Р.	
34	за вибором	I	16		18			залік

Лекційний курс (16 годин)

Тема I. *Витоки української культури (2 години).*

Вступ. Предмет і завдання спецкурсу. Сутність поняття “культура”. Обґрунтування необхідності вивчення культури і побуту свого народу.

Основні осередки українського народознавства, які сформувалися у 20–30-х роках ХІХ ст. Визначні українські народознавці. Зарубіжні вчені, які досліджували культуру і побут українців.

Місце і роль українських свят і традицій у навчально-виховному процесі музичної школи. Залучення учнів до вивчення українських свят і традицій як засіб гармонійного їх розвитку. Змістові аспекти ознайомлення з українськими святами і традиціями учнів 1–5 кл. музичної школи з урахуванням їхніх вікових особливостей. Форми, методи і прийоми ознайомлення учнів з українськими святами і традиціями.

Тема II. *Українська культура на заняттях у музичній школі (2 години).*

Мета і завдання використання української культури в музичній школі. “Інтеграція мистецтва” та “внутрішньопредметна інтеграція” як ключові поняття змісту курсу “Українські свята і традиції”. Інтегративні зв’язки українського музичного мистецтва з різними видами мистецтва на уроках музичної літератури. Внутрішньопредметна інтеграція у змісті спецкурсу як основа набуття учнями інтегративного знання про українську культуру. Методика проведення інтегрованих уроків музичної літератури з розглядом питань, пов’язаних з українською культурою.

Тема III. Звичаї та обряди українського народу (2 години).

Календарно-побутова обрядовість: етапи формування. Значення календарних обрядів, стан сучасного побутування традицій. Класифікація обрядів за порами року: обрядовість зимового циклу, обрядовість весняного циклу, літні звичаї та обряди, осінні звичаї та обряди.

Тема IV. Народні знання як сфера народно-традиційної культури (2 години).

Становлення народного календаря. Використання знань з космогонії та астрономії, метеорології, ґрунтознавства, етноботаніки, медицини, математики у складанні народного календаря. Розвиток народної моралі та народної педагогіки. Розуміння в народній моралі честі та гідності. Роль і місце української етнопедогогіки в сучасній національній школі. Роль музичного мистецтва в загальнокультурному розвитку особистості.

Тема V. Сім'я та сімейний побут (2 години).

Історичні типи і форми української сім'ї. Структура сім'ї. Функції сім'ї: економічна, виховна, функція етнічного відтворення, функція природного відтворення, сексуально-емоційна функція. Вплив функцій сім'ї на формування свідомості українського народу. Сімейні обряди та звичаї: пологові звичаї та хрестини, весільні, післявесільні, похоронні та поминальні обряди.

Тема VI. Українське національне вбрання (2 години).

Загальні відомості про одяг. Найдавніший одяг на теренах України. Регіональні риси традиційного вбрання українців XIX – початку XX ст.

Тема VII. Світоглядні системи української усної народної творчості (2 години).

Основні світоглядні системи української усної народної творчості. Магія і міфологія. Замовляння як жанр, якими супроводжувалися обряди та ритуали.

Тема VIII. Усна народна творчість (2 години).

Календарно-обрядова творчість. Оповідальна народна творчість. Народна пареміографія. Героїчний епос українського народу. Історичні пісні.

Практичні заняття (16 годин)

Мета: Дати студентами необхідний мінімум знань із історії української культури, формувати наукове мислення студентів, знайомити з вітчизняними святами і традиціями та основними досягненнями сучасної науки про народну творчість.

*Практичне заняття № 1***Тема: Витоки української культури. Культура княжої доби (2 години).**

План.

1. Історичні передумови виникнення української культури.
2. Писемність, усна народна творчість, архітектура, образотворче мистецтво, музика дохристиянської Русі.
3. Вплив культури Галицько-Волинської Русі на подальший культурний розвиток України.

Література:

1. Білецький Л. Основи української літературно-наукової критики / Л. Білецький. – К. : Либідь, 1998. – 408 с.
2. Гнатюк В. Вибрані статті про народну творчість / В. Гнатюк. – К. : Наук. думка, 1966. – 246 с.
3. Колесса Ф. Українська усна словесність / Вступ. ст. М. Мушинки. – Едмонтон, 1983. – С. 1–154.

*Практичне заняття № 2***Тема: Українська культура XIV – XIX ст. (2 години).**

План.

1. Суспільно-політичні та історичні обставини розвитку української культури.
2. Культура козацької держави.
3. Періоди національно-культурного відродження на Україні XIX ст.

Література:

1. Булашев Г. Український народ у своїх легендах, релігійних поглядах та віруваннях / Г. Булашев. – К. : Либідь, 1993. – 414 с.
2. Головацький Я. Виклади давнослов'янських легенд або міфологія, укладена Я. Ф. Головацьким. – К. : Либідь, 1991. – 93 с.
3. Знойко О. Міфи Київської землі та події стародавні / О. Знойко. – Либідь, 1989. – 304 с.

*Практичне заняття № 3***Тема: Календарно-обрядова творчість (2 години).**

План.

1. Ритуально-міфологічна основа зимового циклу календарної обрядовості.
2. Жанри зимового циклу календарно-обрядової творчості.
3. Розгляд українських колядок та дійств, які їх супроводжують.

Література:

1. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні: У 2 кн., 4 т. – Кн. 1. – К. : АТ “Обереги”, 1994. – 400 с.
2. Колядки та щедрівки / Вступ. ст. О. Дея. – К. : Наук. думка, 1965. – 640 с.
3. Українські народні свята та звичаї. – К. : Т-во “Знання” України, 1993. – 112 с.

*Практичне заняття № 4***Тема: Календарно-обрядова творчість (2 години).**

План.

1. Ритуально-міфологічна основа весняного циклу календарної обрядовості.
2. Обрядова драма “Кострубонько”.
3. Жанри весняного циклу календарно-обрядової творчості: веснянки, гаївки, волоचेбні пісні.

Література:

1. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості / Вступ. ст., упоряд. та приміт. Н. С. Шумади. – К. : Либідь, 1998. – С. 24–125.
2. Календарно-обрядові пісні / Упоряд., передм., приміт. О. Чебанюк. – К. : Либідь, 1987. – С. 35.

*Практичне заняття № 5***Тема: Календарно-обрядова творчість (2 години).**

План.

1. Ритуально-міфологічна основа літнього циклу календарної обрядовості.
2. Жанри літнього циклу календарно-обрядової творчості: маївки, русальні пісні, купальські пісні, петрівчані пісні.
3. День Купала – центральне свято літнього циклу.
4. Свято Зеленої неділі – найвищий вияв культу дерев та тварин.

Література:

1. Закувала зозуленька: Антологія української народної поетичної творчості / Вступ. ст., упоряд. та приміт. Н. С. Шумеди. – К. : Либідь, 1998. – С. 24–125.
2. Потебня А. О купальских огнях и сродных с ними представлениях // А. Потебня. Слово и миф. – М. : Правда, 1989. – С. 530–552.
3. Тесленко А. Ночь на ивана Купала в с. Харьковцах // А. Тесленко. Твори. – К. : Наук. думка, 1988. – С. 247–254.

*Практичне заняття № 6***Тема: Календарно-обрядова творчість (2 години).**

План.

1. Ритуально-міфологічна основа осіннього циклу календарної обрядовості.
2. Жанри осіннього циклу календарно-обрядової творчості: жнивварські (зажинковий, жнивний та обжинковий), косарські, гребовицькі.
3. Дійства та ритуал зажинків, обжинків. Обряд плетіння вінка із колосків та калини.

Література:

1. Календарно-обрядові пісні. – К., 1987. – 392 с.
2. Круть Ю. Хліборобська обрядова поезія слов'ян. – К. : Наук. думка, 1973. – 208 с.
3. Українські народні пісні: Календарно-обрядова поезія. – К. : Либідь, 1963. – 568 с.

*Практичне заняття № 7***Тема: Родинно-обрядова творчість (2 години).**

План.

1. Весільна обрядовість. Її виникнення та становлення. Музично-стилістичні особливості.
2. Народна обрядовість, пов'язана з народженням дитини.
3. Поховальна обрядовість. Мистецтво голосильниць, чоловічі плачі на Україні.

Література:

1. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні. – К. : Либідь, 1988. – 189 с.
2. Весілля: У 2 кн. / Передм. О. Правдюк. – К. : Наук. думка, 1970. – Кн. 1. – 451 с. – Кн. 2. – 476 с.
3. Чмихов М. Кургани як явище давньої культури. – К. : Либідь, 1993. – 144 с.

*Практичне заняття № 8***Тема: Українське національне вбрання, їжа, оселя (2 години).**

План.

1. Загальні відомості про одяг.
2. Різновиди української їжі.
3. Найдавніший одяг на теренах України.
4. Регіональні риси традиційного вбрання українців XIX – початку XX ст.

Література:

1. Грушевський М. Історія української літератури : У 6 т., 9 кн. – Т. 1. – К. : Либідь, 1993. – 392 с.
2. Франко І. Вибрані статті про народну творчість / І. Франко. – К. : Вид-во АН УРСР, 1955. – 289 с.

Практичне заняття № 9
Підсумкова конференція зі спецкурсу
“Українські свята і традиції”

План.

1. Виступи студентів із рефератами.
2. Обговорення доповідей і повідомлень.

Тематика рефератів.

1. Час і обставини формування української культури.
2. Специфічні ознаки українських свят та обрядів.
3. Основні мотиви осінніх свят та обрядів.
4. Основні мотиви зимових свят та обрядів.
5. Головні свята весняного циклу та обряди, які їх супроводжують.
6. Свята та обряди літнього циклу.
7. Святвечірня трапеза та підготовка до неї.
8. Зелені свята у нашому селі (місті).
9. Обжинки у нашій місцевості.
10. Основна ідея свят та обрядів календарно-обрядового циклу.
11. Передвесільний цикл весільної обрядовості.
12. Напрями розвитку традиційних типів сільських поселень українців.
13. Народні традиції, спрямовані на відтворення місцевої фауни і флори.
14. Жанрова система народної музики.
15. Народне виконавство: регіональний аспект: співочі стилі, інструментальна традиція.
16. Найдавніше вбрання в Україні. Його функції.
17. Страви з української кухні, які готують зараз у Вашій сім'ї.

Література

1. Абрамович С., Чікарькова М. Світова та українська культура: навчальний посібник. – Львів: Світ, 2004.
2. Воробйова І. Християнські свята давнього Києва: Осінній цикл // Народна творчість. – 2000. – № 5-6. – С. 97-103.
3. Воропай О. Звичаї нашого народу. – К. : Либідь, 1993. – 197 с.
4. Історія української культури / Ред. І.Крип'якевича. – К. : Либідь, 1994. – 234 с.
5. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні. – К. : Наук. думка, 1994. – 175 с.
6. Климець Ю. Купальська обрядовість на Україні. – К. : Либідь, 1990. – 64 с.
7. Кузеля З. Народні звичаї і обряди / Енциклопедія українознавства. – К. : Либідь, 1994. – С. 228.
8. Курочкін О. Новорічні свята українців. – К., 1978.
9. Огієнко І. Українська культура. – К. : Либідь, 1991. – 198 с.
10. Скуратівський В. Святвечір. Нариси. К.1 / Василь Скуратівський. – К. : “Земляни”, 1994. – 288 с.

11. Скуратівський В. Святвечір. Нариси. К.2 / Василь Скуратівський. – К. : “Земляни”, 1994. – 192 с.

27

12. Український культурологічний альманах. – К. : Наук. думка, 1993. – Вип. 1-2 (3-4). – С. 42-60.

Вивчення спецкурсу слід розпочати з лекційної частини, в ході якої формується теоретична готовність майбутніх музикантів-педагогів до підвищення свого загальнокультурного розвитку. У ході лекції “Витоки української культури” студентам слід розглянути предмет і завдання спецкурсу, сутність поняття “культура” та обґрунтувати необхідність вивчення культури і побуту свого народу. На лекції “Українська культура на заняттях у музичній школі” студенти мають розглянути мету і завдання використання української культури в музичній школі. Поняття “інтеграція мистецтва” та “внутрішньооб’єктна інтеграція” слід розглядати як ключові поняття змісту курсу “Українські свята і традиції”, а також вивчити інтегративні зв’язки українського музичного мистецтва з різними видами мистецтва на уроках музичної літератури. На лекції “Звичаї та обряди українського народу” студентів необхідно ознайомити з календарно-побутовою обрядовістю, її класифікацією за порами року: обрядовість зимового циклу, обрядовість весняного циклу, літні звичаї та обряди, осінні звичаї та обряди. Лекція “Народні знання як сфера народно-традиційної культури” знайомить студентів із становленням народного календаря та використанням знань з космогонії та астрономії, метеорології, ґрунтознавства, етноботаніки, медицини, математики у складанні народного календаря. Студенти усвідомлюють роль і місце української етнопедагогіки в сучасній національній школі. На наступних лекціях “Сім’я та сімейний побут”, “Українське національне вбрання”, “Світоглядні системи української усної народної творчості”, “Усна народна творчість” студенти музичних училищ мають ознайомитися з історичними типами і формами української сім’ї, її структурою, функцією. Майбутні музиканти-педагоги отримають загальні відомості про одяг та риси традиційного вбрання українців XIX – початку XX ст. Майбутні фахівці розглянуть основні світоглядні системи української усної народної творчості, магію та міфологію; календарно-обрядову творчість, оповідальну народну творчість.

Програма спецкурсу побудована так, що після блоку лекційного матеріалу студентам пропонується оволодіти практичним матеріалом. Мета практичних занять: дати студентами необхідний мінімум знань із історії української культури, сформулювати наукове мислення студентів, знайомити з вітчизняними святами і традиціями та основними досягненнями сучасної науки про народну творчість.

Теми практичних занять: “Витоки української культури. Культура княжої доби”, “Українська культура XIV – XIX ст.”, “Календарно-обрядова творчість”, “Родинно-обрядова творчість”, “Українське національне вбрання, їжа, оселя”. На практичних заняттях студенти відпрацьовують отримані знання з лекцій, підручників та навчальних посібників по культурі українського народу.

Завершальним етапом засвоєння матеріалу спецкурсу рекомендуємо проведення підсумкової конференції. Конференція сприятиме усвідомленню студентами значення вивчення української культури, свят та традицій для свого загальнокультурного розвитку.

IV. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК “КАНАДА. СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ” ТА МЕТОДИКА ЙОГО ВИКОРИСТАННЯ У ХОДІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

На міжнародній арені Україна має тісні зв'язки з іншими країнами Європи та світу, тому вивчення іноземних мов набуває першорядного значення як важливий засіб міжкультурного спілкування.

У процесі вивчення іноземної мови студенти набувають умінь і навичок володіння мовою в усній і писемній формах відповідно до цілей, мотивів та соціальних норм мовленнєвої поведінки в типових ситуаціях. Саме на заняттях іноземної мови формуються базові механізми іншомовного спілкування й засвоюються знання про культуру країни, мову якої студенти вивчають. У майбутньому житті випускники зможуть розвивати й удосконалювати ці знання та вміння для власних потреб.

Головною метою навчального посібника “Канада. Соціокультурний аспект” є:

- навчити студентів орієнтуватися в соціокультурних аспектах життєдіяльності людей, наприклад, Канади;
- формувати навички виходу із ситуацій комунікативних непорозумінь;
- виробляти вміння адаптуватися в іншомовному середовищі, розуміти необхідність виконувати традиційні канони ввічливості, виявляючи повагу до традицій, ритуалів і стилю життя представників іншого культурного суспільства;
- сприяти засвоєнню ознак рідної культури в іншомовному оточенні.

Соціокультурне спрямування змісту навчально-методичного посібника закладає основи для: позитивного досвіду вивчення культури країн для подальшого самостійного вивчення культур інших країн; соціокультурної самоосвіти в будь-яких інших, раніше невідомих, сферах безпосередньої та опосередкованої комунікації; подальшого розвитку соціокультурної компетенції в межах обраного профілю навчання.

Під час опрацювання змісту навчально-методичного посібника освітня, виховна й розвивальна цілі реалізуються у взаємодії. У процесі навчання формуються загальні компетенції, які складаються з:

- декларативних знань, що охоплюють соціокультурні знання (соціокультурна компетенція передбачає засвоєння студентами соціокультурних особливостей країни, мова якої вивчається (Канади), культурних цінностей та морально-етичних норм свого та інших народів, а також формування умінь використовувати їх у житті);
- міжкультурних та практичних умінь і навичок, таких як соціальні вміння, навички повсякденного життя тощо;
- “компетенції існування”, яка пов'язана з психічними особливостями студентів у мовленнєвій поведінці;
- загальнонавчальних компетенцій (уміння вчитися), що сприяють оволодінню студентами алгоритмами мовленнєвої діяльності та розв'язанню навчальних завдань та життєвих проблем.

Під час опрацювання матеріалу навчально-методичного посібника систематизується та узагальнюється мовний, мовленнєвий та комунікативний досвід студентів, набутий ними на попередніх етапах навчання. Зв'язок теорії з реальним життям набуває найвищого значення. Дуже важливим стає використання інтерактивних, проектних, творчих робіт.

На кінець вивчення матеріалу навчально-методичного посібника “Канада. Соціокультурний аспект” студенти повинні продемонструвати:

а) *білінгвальну культурну обізнаність про*: культурно-історичне коріння англійської мови та її сучасну функцію як мови міжнародного спілкування; події національної історії, значення канадської символіки; вплив загальноєвропейського та всесвітнього культурного спадку на музичну культуру Канади, її значення для всесвітньої культури; соціально-культурні аспекти впливу освіти на поведінку людей; традиції в культурі взаємодії індивіда та держави, представників різних соціальних та етнічних груп; сучасні канадські традиції, звичаї та стереотипи поведінки;

б) *бікультурні вміння*: студенти повинні вміти працювати з довідковою краєзнавчою, лінгвокраєзнавчою, культурознавчою літературою білінгвального характеру; збирати, систематизувати та тлумачити культурознавчу інформацію під час читання, аудіювання, мовлення чи письма англійською мовою, використовуючи ресурси Інтернету англійською та рідною мовами; готувати культурознавчі файли під час збирання та систематизації фактів культури; проводити аналогії, протиставлення, узагальнення, порівняння фактів, явищ культури; готувати матеріали (англійською та рідною мовами), які демонструють цікаві аспекти культури країни, культурознавчі матеріали про рідну країну; виконувати культурознавчі проекти та брати участь в усних презентаціях результатів проектів;

в) *соціокультурні здібності, які формуються за допомогою таких якостей, як*: соціокультурна допитливість; соціокультурна спостережливість, розрізнення культурологічних реалій у тексті та відтворення їхнього змісту рідною мовою; соціокультурна ввічливість та об'єктивність в обговоренні аспектів у Канаді та Україні.

V. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ МУЗИЧНИХ УЧИЛИЩ

Варіант I

1. Give the definitions of the following notions:

acculturation, chronemics, communication, cross-cultural communication, cultural diversity, dialogue of cultures, multilingualism, paralanguage, proxemics, socio-cultural communication.

2. Read the text and write an essay about the role of silence in different cultures while communication. Give examples from your own practice.

What follows from the relative taciturnity in Sweden is a positive value linked to this character trait. Silence is greatly appreciated. A silent person is often viewed as reflective. He or she is someone who thinks rather than talks. In contrast, those who talk a lot run the risk of being viewed as superficial, people who talk rather than think. Many Swedes find it difficult to imagine a person who is able to speak fast and think deeply at the same time. A relatively silent person is probably regarded by many native Swedes as more reliable and honest, compared to a talkative person who, by contrast, may be viewed as someone who tries to manipulate others, like a dishonest salesman.

Northern people such as Swedes, Norwegians, and Finns, tend to perceive the great interest in talking, discussion, and conversation among southerners as an indication of a greater reluctance to do things – be active, to work. “They just don't want to do anything; they just sit there, doing nothing, drinking coffee!” Consequently, talking is partly associated with laziness.

The perspective is strikingly different from many southerners' own perception of conversation as the very essence of being human, i.e. what separates humans from animals. Elaborate language used to exchange experience and ideas – the core criterion of civilization – is highly prized. In verbal cultures it is common to believe that reticent people are both less intelligent and less competent than other people. The clear logic says that those who talk little have little to say.

(A. Daun. It's Rude to Interrupt)

3. Answer the questions.

Can a stranger easily get lost in New York?

When did the first sky-scraper appear?

What helped to solve the problem of population expansion?

In what direction does Broadway stretch?

What is the rule of giving streets names in America?

1. In 1875 the population of New York was one million.
2. Twenty-five years later it was over three and a half million.
3. New inventions were developed to deal with the population expansion. At breakneck speed New York covered itself with trains, suspension bridges, elevated railways, steam boats and then sky-scrappers.
4. The first sky-scraper was put up in 1888. It had only 13 storeys, but the next had 22, the Empire State Building — 102, and now the World Trade Centre has reached 110.
5. New York is carefully planned and it is easy for a stranger to find his way there: the city has been built rectangularly.
6. All the streets, except Broadway, run either north and south, or east and west.
7. Twelve long avenues run north and south and five hundred short streets east and west.

8. The Fifth Avenue divides the city into the eastern and the western part.
9. Only Broadway runs diagonally across the city.
10. The Americans have not given the New York streets names of their famous men, but have called them by ordinal numbers or letters of the alphabet.

4. The following questions are intended to stimulate cross-cultural discussion and to help you become familiar with British customs and responses. On the multiple-choice portion try to guess what a British would do. Think over what a Ukrainian would do in these situations.

1. When introduced to a man your age or younger, what would you say?
2. When introduced to a woman of your age or younger, what would you say?
3. When introduced to an older professor or to a friend's parents, what would you say?
4. When introducing yourself to someone you don't know at a party, what would you say?

5. Cross-Cultural Questions.

1. What does silence indicate in the conversation? Does it always indicate the same things?
2. Is it acceptable to interrupt others? If so, when.
3. Who can criticize whom? Under what circumstances? In what manner do people make criticisms?
4. Are there different ways kinds of invitations extended in your culture? Do they always result in a definite commitment?
5. In comparing English and German verbal patterns with those in your own language, have you observed any similarities and differences?

Вариант II

1. Give the definitions of the following notions:

Belief, concept, cultural norms, cultural relativity, cultural values, elicitation, ethno-semantics, folklore, idiom, national identity.

2. Read the text and write an essay about the role of silence in different cultures while communication. Give examples from your own practice.

The Japanese style of conversation includes occasional long periods of silence – particularly in response to an impasse. The American style consists of few long silent periods (that is, of ten seconds or more). We have found that American negotiators react to Japanese silence in one of two ways: either they make some kind of a concession or they fill the space in a conversation with a persuasive appeal. The latter tactic has counterproductive results – the American does most of the talking, and he learns little about the Japanese point of view.

(L. Graham and R. A. Herberger, Jr. Negotiations Abroad – Don't Shoot from the Hip).

3. Answer the questions:

What flows near the city besides the river?

When was the city founded?

When was the University founded?

What does the word "Oxford" come from?

What city does Oxford resemble very much?

1. Oxford is like London: it is international, it is very old, and it has great charm. It is also a town

that grew up near the River Thames

2. Oxford is international because people from many parts of the world come to study at its university.
3. They come to study at one of the twenty-seven men's colleges or at one of the five women's colleges that are at the university.
4. They join the university "family" that has more than 9000 members.
5. Oxford is old and historical. It has existed since 912.
6. The university was established in 1249.
7. The oldest of the twenty-seven men's colleges is University College.
8. You can see the charm of Oxford in the green parks and fields which surround the city and you can see it in the lawns and gardens which surround the colleges.
9. You can see the charm of Oxford in the River Thames and its streams which pass near the city.
10. Do you know that the name Oxford means the part of the River Thames where the oxen (cattle) forded (crossed)?

4. The following questions are intended to stimulate cross-cultural discussion and to help you become familiar with British customs and responses. On the multiple-choice portion try to guess what a British would do. Think over what a Ukrainian would do in these situations.

1. If someone wants to criticize the behavior of a fellow student, what he or she would do?
2. What would be a polite way to evade a question that you don't want to answer?
3. If someone uses a foreign word or phrase you don't know, what might you do?
4. If someone gives you directions in second language so quickly that you don't understand, what might you respond?

5. Cross-Cultural Questions.

1. What does silence indicate in the conversation? Does it always indicate the same things?
2. Is it acceptable to interrupt others? If so, when?
3. Who can criticize whom? Under what circumstances? In what manner do people make criticisms?
4. Are there different ways kinds of invitations extended in your culture? Do they always result in a definite commitment?
5. In comparing English and German verbal patterns with those in your own language, have you observed any similarities and differences?

Вариант III

1. Give the definitions of the following notions:

Appropriateness, cockney, communication gap, context, culture shock, high-context culture, kinship, Monochronic time schedule, slang, tolerance.

2. Describe the main features of high-context and low-context cultures. Read the following text and decide in what country (British or American) context is more important. Motivate your answer. Write an essay.

Americans assume that language is primary while nonverbal behavior accents and modifies the meaning of words. Substance in American conversation is based more on what is stated than on what is not.

Indeed, great stress is placed on developing the skill to say exactly what you mean. (E. C Stewart, M. J. Bennet. American Cultural Patterns).

British speech tends to be less general, and directed more, in its nuances of meaning, at a subgroup of the population. This can become a kind of code, in which few words are spoken because each, along with its attendant murmurings and pauses, carries a wealth of meaning that rests on shared assumptions and attitudes. No pauses are more pregnant than British pauses. When a Cockney reacts to a situation with a loaded "Aye aye..." or a girl from an upper-crust family with, "After all, it's a bit much, isn't it?" the speaker assumes that the listener's background and reactions must be so similar to his own that he will be comprehended instantly, and will not be asked, for instance, "Much what?" The traditional Englishman's reputation for taciturnity stems from his tendency to remain within his own social group, where there isn't much to say because everyone knows the same thing and feels the same way about them.

(N. Moss. British/American Language Dictionary)

3. Answer the questions:

What flows near the city besides the river?

When was the city founded?

When was the University founded?

What does the word "Oxford" come from?

What city does Oxford resemble very much?

1. Oxford is like London: it is international, it is very old, and it has great charm. It is also a town that grew up near the River Thames

2. Oxford is international because people from many parts of the world come to study at its university.

3. They come to study at one of the twenty-seven men's colleges or at one of the five women's colleges that are at the university.

4. They join the university "family" that has more than 9000 members.

5. Oxford is old and historical. It has existed since 912.

6. The university was established in 1249.

7. The oldest of the twenty-seven men's colleges is University College.

8. You can see the charm of Oxford in the green parks and fields which surround the city and you can see it in the lawns and gardens which surround the colleges.

9. You can see the charm of Oxford in the River Thames and its streams which pass near the city.

10. Do you know that the name Oxford means the part of the River Thames where the oxen (cattle) forded (crossed)?

4. The following questions are intended to stimulate cross-cultural discussion and to help you become familiar with British customs and responses. On the multiple-choice portion try to guess what a British person would do. Think over what a Ukrainian would do in these situations.

1. When you are being introduced, what do you do in addition to speaking? (e.g., what do you do with your hands).

2. When you are being introduced, what kind of eye contact would you use?

3. Which topics are inappropriate to discuss immediately after an introduction?

4. When someone compliments the watch you are wearing, what would you answer?

5. Cross-Cultural Questions.

1. What does silence indicate in the conversation? Does it always indicate the same things?

2. Is it acceptable to interrupt others? If so, when?

3. Who can criticize whom? Under what circumstances? In what manner do people make criticisms?

4. Are there different ways kinds of invitayions extended in your culture? Do hey always results in a definite commitment?

5. In comparing English and German verbal patterns with those in your own language, have you observed any similarities and differences?

VI. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ.....

Lesson 1. MUSIC IN OUR LIVES.

Objectives:

1. To develop students' reading sub-skills on the topic.
2. To encourage students to justify their opinions.

Materials and Aids: recordings with different pieces of music, «New Streetwise» coursebooks (OUP); a tape-recorder, poster paper, dictionaries.

Procedure

I. Warm Up.

(Teacher plays a cassette with different pieces of music).

T: Do you like this music? Why, if yes? or Why not? (Ss' own answers).

T: Today we'll speak about role of music in our lives. Do you think music has a power?

Ss 'possible answers: Music has power, gives us energy; may cause damage; can help you get relaxed etc.

T: When and where can you hear the music?

(Students discuss it in pairs). Teacher gets feedback from the class.

2. Reading and Comprehension.

The Power of Music

1. _____

Nowadays it's almost impossible to escape from music, even if we want to. It thunders out of every high-street shop, hisses horribly from other people's stereos on public transport, and blasts out of open car windows.

2. _____

Although many of us enjoy music, very few of us have any real idea of the effect music has on us. Most people assume that musical tastes are subjective -that one person will like jazz while another prefers classical. In fact, recent research in America and Australia has shown that appreciation of music is not a matter of individual taste. Certain types of music will have a particular effect on our minds and bodies, whether we like them or not. For instance, early classical music will help us feel relaxed and peaceful. Other types of classical music, such as the music of J. S. Bach and Mozart, are stimulating to the brain, encouraging curiosity and alertness. While classical music promotes loving feelings, hard rock music is a particularly good example of music that makes us feel hate, jealousy, and violence.

3. _____

As a result of this research, music is being used in hospitals, and doctors have found that 20 minutes of soothing music is often far more effective than tranquillizers. For example, after a recent operation, Fiona Richmond was not allowed to listen to her favourite heavy metal group. Instead, she was made to listen to gentle classical music because it was good for her.

4. _____

Scientific work on the healing power of music started with planet research in the 1970s. Interestingly, many types of classical music speeded plant growth, whereas heavy metal caused plants to draw away from the speakers and die.

a) Skimming.

T: Read the text individually and put in the paragraph headings suggested below. There are some words, the meaning of which you can guess from the context or find in the dictionaries on your desks. But don't focus too much on unknown words. *(The words /expressions below are written on the blackboard).*

Key:

healing; making somebody or something well again;

affect somebody physically; affect someone's body;

cure; make people better;

harmful; can hurt or damage people.

Teacher checks the students' answers:

Headings:

1. Music all around us.   3. Music for healing.
2. The effect of music.   4. Music and plants.

T: Why have you chosen the particular headings? Discuss it with your partner.

(Students work in pairs).

b) Scanning.

Teacher asks students to read the text again and decide if the statements are true or false.

1. Our taste in music is personal (false).
2. Music can affect us physically (true).
3. The only music which affects us positively is music that we like (false).
4. Music can be used to cure people in hospitals (true).
5. Certain types of music can be harmful (true).

3. Follow-up discussion.

T: Think of any situation in your life when music affected you positively or negatively. *(Students reflect on their own life experience).*

Then teacher asks Ss to share their thoughts in pairs/groups of 4. Students give feedback from the groups. Teacher suggests to use posters and blackboard to present their ideas.

4. Summary.

Teacher summarizes the outcomes of the lesson.

5. Home assignment.

Students have to be ready with their answers to the questions based on a reading a text *(see lesson 2)* and to bring the pictures of pop-groups and singers they like and, probably, tapes with their favorite songs.

Lesson 2. SURPRISING POWER OF MUSIC.

Objectives:

- 1) To get Ss practiced using vocabulary for describing music they hear.
- 2) To develop Ss skills in giving opinions, agreeing and disagreeing.
- 3) To help Ss understand the surprising power of music to heal.

Materials and Aids: recordings of different pieces of music, a tape-recorder, «New Streetwise» coursebooks, Ss' own tapes, dictionaries.

Procedure

I. Warm up.

1) Teacher asks Ss to name different styles/currents in modern pop-music. Ss may come up with such results:

- rock;
- rap music;
- rock-n-roll;
- glitter rock;
- hip-hop music etc.

2) Teacher plays different pieces of music and asks Ss to guess the style those belong to. Ss can also name the famous pop-singers representing different trends in music, as well as to show their photos/pictures. (See Home assignment, Lesson 1).

2. **Agree/Disagree.**

T. suggests Ss to agree or disagree with the following statement: «One of the most popular style of pop-music is rock.» Ss discuss the statement first in pairs, then in groups of 4, ...(depending on the total number of Ss). Then T. offers Ss to listen to one of the songs of «Scorpions».

T.: Do you like rock music? What rock groups do you know? What are your feelings after listening the music of «Scorpions»?

3. **Brainstorming.**

T.: Do you believe rock music can be harmful? Why or why not? Teacher divides the class into 2 groups: one group gives ideas about harmful effect of rock, another - about positive sides of it. *Possible Ss' answers: Harmful:*

- is often played loud and can damage people's ears;
- it can make people aggressive;
- the words to the music may cause negative emotions (sometimes the texts are absolutely senseless);
- in Australia taped rock music is used to frighten the sharks off the public beaches. Obviously, the sharks' nerves cannot endure such noise etc.

Not harmful:

- it can make people feel excited and full of life, energy;
- it makes people want to dance;
- it stimulates their minds and gives people creative power;
- young people search for new rhythms and new styles;
  - the words of the songs relate to the younger people world, their hopes, dreams, disappointments and joys;
  - young people «get tremendous kick» listening to this kind of music etc.

(At the feedback stage one of the representatives from each group writes their ideas on the board).

T.: Thus, you see that rock music as well as other kinds of pop music has its «good» and «bad» sides.

4. **Vocabulary work.**

T: Match the adjectives describing music with their opposites.

<i>loud</i>	<i>traditional</i>
<i>discordant</i>	<i>harmonious</i>
<i>joyful</i>	<i>sad</i>
<i>gentle</i>	<i>quiet</i>
<i>soothing</i>	<i>depressing</i>
<i>violent</i>	<i>exciting</i>
<i>happy</i>	<i>harsh</i>
<i>peaceful</i>	

(Ss do this task individually).

Teacher pays Ss' attention to the pronunciation and stress of the words during feedback.

T.: Now, I'd like you to listen to the four pieces of music and describe them with appropriate adjectives.

Keys:

1. Scorpions «Wind of change».
2. Modern Talking «Atlantic is calling».
3. The Beatles «Michelle».
4. Hip-hop music.

Feedback

T: Which pieces of music did you like? Why? Which pieces of music did you dislike? Why?

Follow-up. (Music time 1)

T.: I asked you to bring your own tapes. Let's play your songs and introduce your pieces of music to your classmates. (2-3 songs).

5. Discussion of the Home reading «Music's Surprising Power to Heal».

Music's Surprising Power to Heal

Marianne Sterbely was lying on a hospital bed waiting for her operation. She was hooked up to a computer that monitored her heart rate and brain waves. She was also hooked up, by earphones, to a CD of Vivaldi's *The Four Seasons*. During the operation, the surgical team listened to Mozart and Brahms from another CD player. «Music reduces staff tension in the operating theatre», says Dr Clyde Nash, Marianne's surgeon, «and also helps to relax the patient».

Marianne claims the music was much better than medication. This was her second operation and this time the music helped her to remain calm and she didn't need as much sedation. After the operation she was able to manage without pain killers simply by listening to music.

Nash is one of many doctors who are finding that music can help to heal the sick. But how does it help?

When the body is stressed, our heart beats faster, and we take in more air. Studies show that music can help us to reduce the effect of this by lowering our blood pressure and breathing rate. Music can also reduce pain by making our bodies produce endorphins (natural pain relievers).

The benefits of music are not confined to people who are ill. Music can help us in our daily lives. For example, playing a favourite song before an important exam or big match can allow us to relax and forget our worries; in this way we can face difficult situations with a calm heart and a clear mind.

Do you believe in music's power to heal? (*Ss' own answers*).

a) Comprehension questions to the text:

1. Why does Dr. Nash use music during his operations?
2. In what ways does music affect our bodies?
3. How has music helped Marianne Sterbely?
4. How can healthy people make use of music?

b) Complete the definition with words from the text with those on the cards, (distributed by teacher). (Ss do this activity in pairs).

1. Connected up to - hooked up.
2. Regularly checked - monitored.
3. Feeling of nervousness - tension.
4. A person who performs operations - surgeon.
5. Medicine - medication.
6. Make somebody or something well - heal.
7. Limited (to one particular group) - confined on.

6. Summary.

T: Music can help us in our daily lives. It allows us to relax and forget our worries etc.

7. **Home assignment.** Write a composition on the topic «Music in my life».

Lesson 3. MUSIC IN TEENAGERS' LIFE.

Objectives:

- 1) To develop Ss' listening sub-skills.
- 2) To provide Ss with opportunities to exchange opinions.
- 3) To foster positive emotions of experiencing different types of music.

Materials and Aids: «New Streetwise» coursebooks, cards with crosswords, a tape, a tape-recorder.

Procedure

I. Lead-in.

T.: Can you think of a day without music? There is music everywhere: at home, in parks, at the seaside. We listen to music, we dance to music, learn to play musical instruments. Music plays an important role in your, teenagers' life.

- What kinds of music do teenagers prefer?
- Have you got any favourite pop-group or singers?
- What do you know about directions of pop-music?

II. Listening comprehension.

Pre-listening

Teenagers often become great music fans. They idealize their «musical gods», they try to copy their habits (good and bad), their hair-cuts, life-styles.

Young people think their idols are generous, ideal and successful in everything they do, they never make any mistake, they feel at home at any stage.

But our pop- singers are people and nobody is perfect.

a) Ss listen for a gist and give their ideas.

T.: I want you to listen to the text «A Bad Day in the Life of Ronan Keating». Think why it was called so.

b) Ss listen for specific information.

A Bad Day in the Life of... Ronan Keating

This week singer Ronan Keating from the group «Boyzone» talks about a terrible experience that he just can't forget.

«Two years ago, we were playing a concert in London when we decided to do one of our songs - «Believe in Me» without instruments.

But when I tried to sing I couldn't remember any of the words. I kept talking to the fans while shouting to the rest of the band: «I can't remember the words!» I was so upset that we all got up and walked off the stage. I'll never forget it. But I don't think the fans realized. They thought it was part of the show.

We came back on stage after a few minutes and sang a different song. I remembered the words this time! I still feel a bit nervous even now when I sing «Believe in Me».

T.: Listen to the text again and choose the best answers. (*Ss listen for specific information*).

I. «Boyzone» were doing a concert when they decided to:

- a) sing a new song;*
- b) shout at the fans;*
- c) sing a song quietly;*
- d) sing a song without musical instrument;*

2. When Ronan forgot the words to « Believe in Me» he:

- a) went off the stage immediately;
- b) talked to fans;
- c) played the guitar instead;
- d) asked the fans to sing.

3. Now, when «Boyzone» play «Believe in Me», Ronan:

- a) fills a bit worried;
- b) always forgets the words;
- c) never does it without musical instrument;
- d) always asks someone else to sing.

(Ss check the answers with their partners, then - as a class).

III. Music Fun.

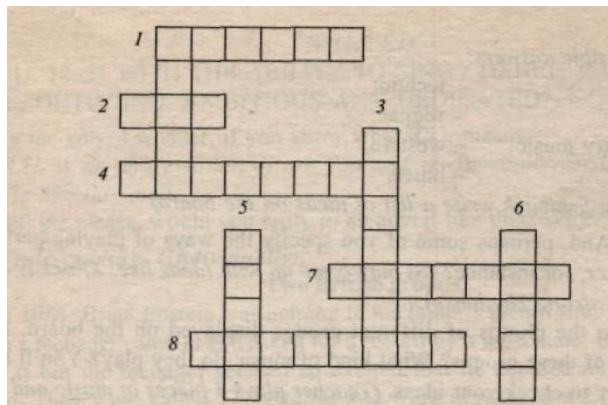
a) Complete the crossword with the words from the text. (T. distributes cards with crossword to each student). Across:

1. RonanKeating's job. (6)
2. A person who likes a band very much. (3)
4. Very bad. (8)
7. A music show. (7)
8. Become aware . (8)

Down:

1. A place where people perform. (5)
3. Worried or afraid. (7)
5. Unhappy about something. (5)
6. Another word for a «band» (5) Key:

1. singer; 2. fan; 4. terrible; 7. concert; 8. realized; 1. stage; 3. nervous; 5. upset; 6. group

IV. Follow-up. (Music time-2).

Let's make a voyage to the world of your favourite music and pop-groups. (Students' reports about different groups with recordings). 1.-

2. -3: -

V. Summary.

I am glad that your musical tastes helped us to know each other better.

VI. Home assignment.

Students are supposed to get ready with stories about their favourite pop-groups/singers or creation of their favourite songs.

Lesson 4. POP MUSIC AND POP-GROUPS.

Objectives:

- 1) To activate the topic-related lexis;
- 2) To familiarize Ss with various music areas;
- 3) To encourage Ss to share facts, additional information about their tastes in music etc.

Materials and Aids: pictures of *The Beatles* and *The Spice Girls*.

Procedure

1. Lead-in. (Becoming music experts).

a) T.: Today, since we are more experienced and aware of various music styles, could you please think of or remind us any particular areas the pop music includes?

Ss' possible answers:

- jazz;   - techno;
- rock;   - reggae;
- country music;   - western;
- soul;   - blues.

(During feedback write a list of ideas on the board).

b) T.: And, perhaps some of you specify the ways of playing/performing blues or jazz, for instance? (*Ss may come up with ideas like: «Rock is characterized by strong rhythms»*).

Look at the photos of different groups displayed on the board. Do you know any of these groups? What kind of music do they play? You'll have an opportunity to check your ideas. (*Teacher plays 3 pieces of music and asks Ss to recognize its style*).

2. Reading for information. Pre-reading.

Teacher draws pupils' attention to the explanation of some words in their coursebooks' glossary:

- Hype: publicity that exaggerates how good something is;
- Single: a record or CD that has one popular song.
- Number one: the most successful record or CD at a particular time.
- Streetwise: able to manage or succeed in difficult situation.
- Outgoing: friendly and happy.
- Dedicated: able to give a lot of time and effort.

T.: We are going to read the text «Two groups». The words you've looked up are from this text. First, look at these two photos. What do you know about these pop groups ?

BACKGROUND NOTES

THE BEATLES: John Lennon and Paul McCartney met in 1957. They became the main songwriters of the band *The Beatles*. George Harrison and Ringo Starr were also part of the band. Lennon and McCartney wrote many famous songs, including «She loves you» (1963) and «Yesterday» (1965).

SPICE GIRLS: It has been the most popular girl band of the 1990s. The band was formed in 1994 and is all about «girls power». The first *The Spice Girls'* album, «Spice», sold 18 million copies around the world. Since then the group has produced a best-selling second album, «Spiceworld», and a film «Spiceworld - The Movie».

T.: Look at the advert and think which pop group started as a result of this advert - The Beatles or Spice Girls.

WANTED R.U. 18-23 WITH THE ABILITY TO SING / DANCE. R.U. STREETWISE, OUTGOING, AMBITIOUS AND DEDICATED?

By the way, I wonder, if you know what R.U. means. (*R. U. is an abbreviation of are you and is commonly used in personal adverts like this one*).

Tell me please, would you reply to an advert like this? Why? Why not?

While-reading. (Individually).**Two British groups**

In 1961, Brian Epstein was helping in his father's record shop in Liverpool when a teenager came in and asked for a record by a local band. Epstein didn't have it but the teenager seemed so excited that he decided to look for the group. They were called *The Beatles* and were playing in a Liverpool club called *The Cavern* when he found them. He was so impressed with their music that he became their manager.

The Beatles developed their sounds by playing together for years. John Lennon started his own band in 1957 while he was studying Art at college and Paul McCartney went to hear him play. Paul was 15 and still in school. He joined the group a few days later and brought George Harrison who was in the same school. The last member, Ringo Starr, joined in 1962 and they played together until the end of the sixties.

Over thirty years later the Spice Girls became the first really popular all-female group. They started in a very different way from The Beatles. Early in 1994, a pop manager called Chris Herbert decided to create a new band. He put an advert in a magazine and interviewed 400 girls in London. He chose Emma, Mel C, Mel B, Geri and Victoria. The girls spent two years together in a house learning to sing and dance. After weeks of hype their first single, *Wannabe*, went to number one in 1996. Their success was the result of clever marketing and a sound created in the studio.

Will groups in the future be like The Spice Girls or The Beatles? Record companies spend a huge amount of money promoting bands and making videos to buy success. Because of this they try to create groups they think young people will like and often bring together boys and girls who look good but have no musical experience. This may be why so many of today's groups look and sound the same.

T: Now please read the article «Two British pop groups» quickly to decide what is the answer to the question:

- Do you think it is a good idea to create bands in this way? (*The question is on the table*).
- Why? Why not? (*Children read the article and answer the question*).

Post-reading. (Pairs - groups selfcheck - general feedback as a class).

- Who was The Beatles' first manager? (Brian Epstein).
- What was John Lennon doing when he formed his group? (He was studying Art).
- When did Paul McCartney join John Lennon's group? (In 1957).
- How long did Spice Girls spend learning to sing and dance? (Two years).
- What was Spice Girls' first hit? («Wannabe»).
- What is the difference between how The Beatles and The Spice Girls created their sound? (The Beatles created their sound by playing together for years while Spice Girls created theirs in studio).

3. Language development.

Now, please, find words in the text, which mean the following. (It can be an optional activity for those who finish early).

- happy/eager (excited);
- to search for something (look for);
- to feel admiration for something or someone (impressed with);
- improved /worked on something (developed);
- wealth and fame (success);
- very big (huge).

4. Summary.

Since you've become real music experts, I hope you will volunteer to lead the other students in the World of Music at the forthcoming school party.

5. Home Assignment. Write a report about your favourite pop group.

Lesson 5. THANK YOU FOR THE MUSIC (Song book).**Objectives:**

- To develop skills of speaking;
- To involve Ss into communication in groups exchanging opinions on the ideas from the songs;
- To provide Ss with opportunities to enjoy music in the class.

Materials and Aids: records, cards, texts of the song.

Procedure

1. *Greeting.*
2. *Introduction from the teacher.*

T.: The theme of our summary lesson today is THANK YOU FOR THE MUSIC. You know, that the role of the music in our life is great. Music is one of the greatest wonders in the world. It gives us the unique opportunity to listen to the wonderful combination of sounds, enjoying the text and singers' talents. Different people enjoy different kinds of music: classical, pop-music, jazz, chamber music, symphonic, instrumental etc. Some people are great fans of pop-groups.

- How can you account for the large scale popularity of pop-music ? Is it only an entertainment for young people?
- What values does the pop music represent? What video clips do you know? How do they affect you?

3. *We are the band!*

T.: Of course, young people sometimes imagine themselves as pop singers. They want to be popular, adored. Let's imagine yourselves in the role of the pop band singers. Teacher divides the pupils into same male/female groups of 4.

TASK: You are a girl or boy band. Write a description of your group/ band.

DECIDE ON:

- name of the band;
- name of the people in the band and the instruments you play;
- type of music the band plays.

Children work together for 5-6 minutes, discussing suggested task; teacher asks groups to read out their descriptions.

Feedback

Students vote for the most exciting, interesting band.

T.: Thank you for your interesting presentation. But we can't imagine a good band without hits. And even one successful song can make a band popular.

4. *Look at this words and phrases from the song.*

T.: What do you think the song is about?

I have a talent, a wonderful thing

Cause everyone listens when I start to sing...

Mother says I was a dancer before I could walk.

She says I began to sing long before I could talk...

I'mso grateful and proud.

All I want is to sing out loud...

Ss' answers.

T.: Yes, this song is about music. It's one of the greatest hits of ABBA «Thank you for the music».

One of the Ss is get ready with the information about this popular group, about singers and the kind of music they play.

5. **Songbook.**

a) *Rhyming words.*

T.: This song has a rhyme in every line. See if you can match the words in column A with their rhymes in column B.

Column A	Column B
Bore	Loud
Thing	Talk
Proud	Bringing
Singing	Before
Walk	Sing
Start	Fan
Can	Heart

b) *Fill in the gaps in the song with phrases or words to make the rhyme, (the first letters are provided).*

I'm nothing special, in fact I'm a bit of a b_____.

If I tell a joke, you've probably heard it b_____.

But I have a talent, a wonderful th_____.

«Cause everyone listen when I start to s_____.

I'm so grateful and p_____.

All I want is to sing it out I_____.

Thank you for the music, the song I'm s_____.

Thanks for all the joy they're b_____.

Who can live without it, I ask all honesty what would life b_____.

Without a song or a dance what are w_____.

c) *Listen to the song and check your answers.*

d) *There are questions in the song. Find them. Can you answer them?*

- What would life be without a song or a dance what are we?
- Who found that nothing can capture a heart like a melody can? (Ss' answers).

e) *Let's play this song again. Make sure that you understand each line. (Ss' can sing the song).*

6. **Summary.**

T.: Our life is colourless and boring without music. Music has a great power to heal. It helps to cope with your problems, it gives a new kick, encouraging to work, to study and to love...

7. **Home assignment.**

Students may learn the song by heart.

VI. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алейнікова М. Г. Застосування інноваційних технологій у процесі навчання другої іноземної мови / М. Г. Алейнікова : матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. [“Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної”], (Полтава, 11–12 квітня 2010) / За ред. В. К. Зернової. – Полтава, 2010. – С. 6.
2. Бабенко Т. Навчання іноземних мов як чинник соціальної адаптації особистості в добу глобалізації / Тамара Бабенко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2009. – № 3. – С. 90–94.
3. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества : монография / М. М. Бахтин. – М. : Искусство, 1986. – 412 с.
4. Галенко С. П. Философские основания новой парадигмы образования // Высшее образование: проблемы и перспективы развития / С. П. Галенко. – К. : Час, 1995. – 35 с.
5. Зязюн І. А. Концептуальні засади освіти в Україні / І. А. Зязюн // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 1. – С. 3–12.
6. Зязюн І. А. Філософія простору і прогнозу освітньої системи // Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи. – К. ; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. – С.10–18.
7. Иванова Т. В. Культурологическая подготовка будущего учителя: [монография] / Татьяна Иванова. – К. : ЦВП, 2005. – 282 с.
8. Ильина Т. А. Педагогика: курс лекций: учеб. пособие для студ. пед. ин-тов / Т. А. Ильина. – М. : Просвещение, 1984. – 496 с.
9. Ковтун В. Виховні аспекти багатокультурності у парковому середовищі / В. Ковтун // Рідна школа. – 2002. – №6. – С32–34.
10. Компетенція : Російсько-український словник іншомовних слів / уклад. : Т. П. Мартиняк; за ред. проф. А. П. Ярещенка. – Х. : Прапор, 1999. – 392 с.
11. Король Л. Л. Діалогічність у взаємодії іншокультурного й регіонального у змісті дисципліни “Іноземна мова” у вищій школі / Л. Л. Король : мат. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. “Лінгвістичні та методичні проблеми навчання мови як іноземної” / За ред. В. К. Зернової. – Полтава, 2010. – С. 252–254.
12. Мороз О. Г. Підготовка майбутнього вчителя: зміст та організація. – К. : НРУ імені М. П. Драгоманова, 1997. – 168 с.
13. Назаренко О. А. Етичні аспекти діалогічних концепцій культури : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук. : спец. 09.00.04 “Філософська антропологія, філософія культури” / Оксана Андріївна Назаренко. – К., 2003. – 16 с.
14. Никитина Н. Н. Становление культуры профессионально-личностного самоопределения учителя: [монография]. – М. : Прометей, МГПУ, 2002. – 316 с.
15. Панченков А. О. Полікультурне виховання в школі // Відкритий урок. – 2001. – №9–10. – С. 14–18.
16. Полякова А. А. Теория и практика развития аксиологического потенциала личности студента в диалоге культур: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Александра Александровна Полякова. – Оренбург, 2002. – 482 с.
17. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. / Оксана Рудницька. – Тернопіль : Навчальна крига – Богдан, 2005. – 360 с.
18. Якса Н. Особливості організації виховного процесу в педагогічному вузі / Н. Якса [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http:// studentam.net.ua/content/view/7599/97/](http://studentam.net.ua/content/view/7599/97/).